

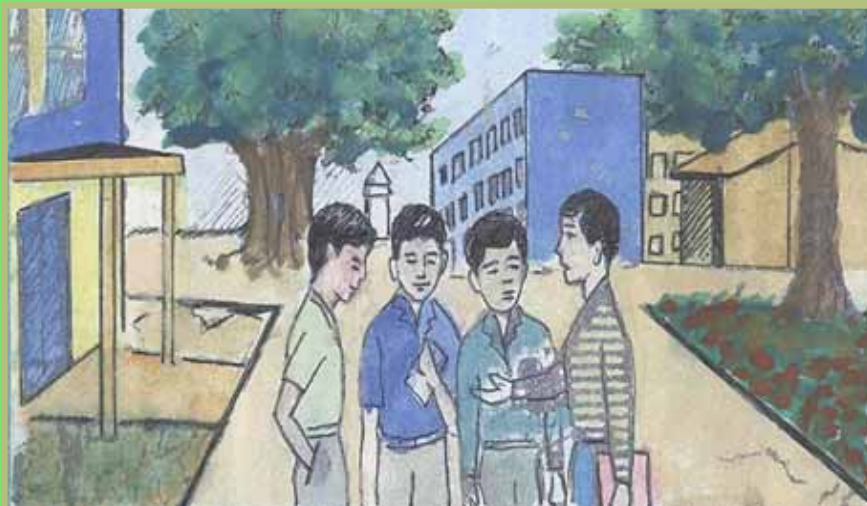

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

پښتو

پنځم ټولگی

پورې اړه
کله منع دی.

کال: ۱۳۹۰ هـ ش

Ketabton.com

د پوهني وزارت

د تعليمي نصاب، د ټيكنوژي د روزني
او د ساينس د مركز معيشت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
كتابونو د تاليف لوي رياست

پښتو

پنځم ټولگي

د چاپ كال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

الف

د کتاب د تالیف، خپرني او تدقيق کمپني

ليکوالان:

- د سر مؤلف مرستيال امين الله توند د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديارتمت آمر.
 - مؤلف عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست رئیس.
- تایید او مطالعه:**

ملي شورا

- د ولسي او مشرانو جرگو د ديني چارو، پوهني او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د خپرني او تدقيق کمپني:

کابل پوهنتون

- پوهنډوی محمد رفیق رفیق د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو ديارتمت استاد.

علوم اکاډمي

- سر خېرونکی عبدالواجد د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو د مرکز رئیس.

د پوهني وزارت

۱. دوکتور احسان الله ناشر د پوهني وزارت د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست علمي غړی.
 ۲. د سر مؤلف مرستيال سید محمود د کارگر د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديارتمت علمي او مسلکي غړی او د دي کتاب ایډیټ کورنکی.
 ۳. فروزان خاموش د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديارتمت علمي او مسلکي غړی.
 ۴. د مؤلف مرستيال محمد عزیز تحریک د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديارتمت آمر.
 ۵. د مؤلف مرستيال محمد سهراب ديار د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديارتمت غړی او د دي کتاب ایډیټ کورنکی.
۶. سيف الرحمن آشنا د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديارتمت اديتور.

انځورگران:

نفسیه پوپلوی- او محمد غالب الله یار.

عزیز الله د استقلال لېسې ښوونکی.

د محکمیاتو، دیني، فرهنگي او سیاسي برخو د خپرني او کره کتي کمپني:

- ډاکټر عطاء الله واحديار د پوهني وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
 - دوکتور محمد يوسف نیازي د پوهني وزارت سلاکار.
- د خپرني او تدقيق د څارني کمیټه:**
- دوکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزني او د ساينس مرکز مەمين
 - دوکتور شېر علي ظریفی د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول
 - د سر مؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس
- کپور او ډیزاین:**
- رحمت الله غفاري

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د ثورې هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي پامپیان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیږي لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به لکه زره وي جاکویدان
نوم د حق مودی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهني د وزير پېغام گوانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توک دی چې د علمي پرمختگ او ټولني د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رضنده انکشاف ومومي. البته نه بنيادي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې، ښکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيڅه من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په باکفېته ښوونه او روزنه کې پر له پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهني د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رضنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهني وزارت تل زيار کاري چې د پوهني تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولني د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رضنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لايښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهني وزير

لړليک

مخ	سرليک
۱	حمد
۳	حضرت عثمان رضی الله عنه
۵	غږ پوهنه
۷	مېلمه پالنه
۹	مترادفي کلمې
۱۱	غوره ويناوي
۱۳	بي بي عايشه رضی الله عنها
۱۵	متضادې کلمې
۱۷	معيوب هلاک
۱۹	ملي يوالی
۲۱	ممشابه کلمې
۲۳	ملاکري ملتونه
۲۵	متلونه
۲۷	خپه (هجا يا سيلاب)
۲۹	پشردوستي
۳۱	آزادي
۳۳	دنو مونو جوړښت (ساده نوم)
۳۵	گېدړه
۳۷	مرکب نوم
۳۹	اثر (گډ کار)
۴۱	دکوټو سيند
۴۳	مشتق نوم
۴۵	موزيم
۴۷	دبست کلا

۴۹	د پښتو ژبې توري
۵۱	الوتکه
۵۳	د کلام برخې (نوم)
۵۵	تلویزیون
۵۷	د ماین خطرونه
۵۹	د تپ تړل
۶۱	د نښه یې توکو زیانونه
۶۳	د چیتې غاړه
۶۵	خاص نوم
۶۷	گل یا چالفت
۶۹	عام نوم
۷۱	لمریز نظام
۷۳	ابن سینا
۷۵	د ونې رښې
۷۷	چاپیریال یا محیط
۷۹	د مفرد او جمع نوم (مفرد نوم)
۸۱	کولالي
۸۵	نیوتن
۸۷	د جمع نوم
۸۹	شیدې پلورونکې
۹۱	صفت
۹۳	مزار شریف اوبلخ
۹۵	د نوم او صفت ترمنځ اړیکې

لومړی لوست

حمد

موضوعه: د متن لوستل ، ليکل ، د حمد په اړه معلومات ورکول او په شعر کې د نويو کلمو په معنا پوهېدل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

۱۱۱ ويلي شئ چې په حمد کې د چا صفت او ستاينه کېږي؟
۱۱۲ تاسې دلورې خدای (جل جلاله) د قدرت د نښو نښانو بېلګې ووايئ؟

په نامه د هغه خدای مې دا بيان دی

چې يو نوم يې په نوموړو کې سېحان دی

هم پادشاه دی د جمله وړ پادشاهانو

هم د هسريو سلطان په سر سلطان دی

هغه کار چې وهر چا وته مشکل دی

هغه کار واره وده و ته آسمان دی

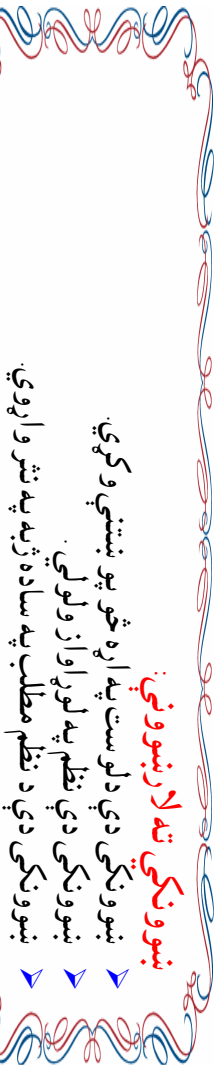
څوک آفتاب شي پر آسمان راڅېژولی

ده آفتاب را څېژولی پر آسمان دی

څوک دلمر پر مخ حجاب شي غوړولی

ده پټې کړې لمر په ابر کې پنهان دی

(عبدالرحمن بابا)

ښوونکي ته لارښوونې:

- ▶ ښوونکي دې دلو ست په اړه خو پوښتني وکړي.
- ▶ ښوونکي دې نظم په لور او از ولولي .
- ▶ ښوونکي دې د نظم مطلب په ساده ژبه په نشر و اړوي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. دلاندې کلمو معنی له ياده پيدا کړئ او د کلمو تر څنګ يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.
 - سبحان پاک
 - سلطان
 - حجاب
 - ابر
۲. په لاندي کلمو کې عام او خاص نومونه وښيي.
 - کابل خاص
 - ښوونکي
 - کتاب
 - خدای (جل جلاله)
۳. دلاندې بيت مفهوم څه شی دې په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

مغه کار چي وهر چا و ته مشکل دی هغه کار و اړه و ده و ته آسان دی

ارزونه:

- ▶ آیا زده کوونکي شعر سم لوستلی شي؟
- ▶ د حمد په اړه خبري کولی شي؟
- ▶ لوستل شوی شعر په نشر اړولی شي؟
- ▶ آیا زده کوونکي د کلمو مترادف شکل له ياده ويلي شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د لوی خدای (جل جلاله) د قدرت د ښوښنانو په اړه خو جملي وليکي.

دویم لوست

حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ)

موخه: د متن لوستل، ليکل د حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) پيژندنه او په متن کې د نو موندو زده کول دي.

هغو ونکې پوښتي:

۱۱ ویلی شی چی حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) څوک و؟
حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) زموږ د پیغمبر (صلی اللہ علیه وسلم) څو ویم یار دی؟

حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) د حضرت محمد (صلی اللہ علیه وسلم) درېم یار دی، د حضرت محمد (صلی اللہ علیه وسلم) له پیدا ایست څخه پنځه کاله وروسته زېږیدلی دی دیپلار نوم یې عفان و. حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) د حضرت ابوبکر صدیق (رضی اللہ عنہ) په لارښوونه د اسلام په مبارک دین مشرف شو. د تقوا او حیا خاوندو. له لیک او لوست سره یې مینه درلوده، همدا راز یې په سخاوت کې شهرت درلود چې حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) د اسلام په مبارک دین مشرف شو نو قرآن کریم یې په یاد زده کړ چې د هغه په پوهه کې یې لازياتوالی راوست او دده د خلافت په موده کې قرآن کریم په یوه مصحف کې راټول شو.

حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) پرته له خلافت څخه سوداگری هم کوله او له دې لارې څخه یې زیاته حلاله شتمني پیدا کړه او خپله شتمني یې د اسلام د مبارک دین په لاره کې لگوله. حضرت عثمان (رضی اللہ عنہ) د حضرت عمر (رضی اللہ عنہ) له شهادت څخه وروسته د مسلمانانو مشر وټاکل شو.

د خلافت په دوره کې یې ډیر فتوحات کړي او خلک یې د اسلام سپیڅلي دین ته را بللي دي او دده مبارک د خلافت په وخت کې افغانستان ته هم د اسلام سپیڅلی دین راوړسپد.

دولس ورځې کمې دولس کاله یې خلافت وکړ او په پای کې د باغیانو او اسلام د بنسټانو له لاسه په داسې حال کې په شهادت ورسپد چې د قرآن کریم تلاوت یې کاوه.

ښوونکي ته لارښوونې:
ښوونکي دې متن په لور او اواز ولولي.
ښوونکي دې د متن مطلب له زده کونکو څخه وپوښتي.

د زده کونکو فعاليتونه:

۱. لغتونه او معناگانې:
 - پرهيزگاري
 - تقوا
 - سخاوت
 - خوانمردي، ورکه
 - خلافت
 - استازيتوب، نيابت
 - مصحف
 - د قرآن کریم کتاب
 - د ارايي
 - شتمني
۲. لاندې جملې ولولئ او نومونه په کې وښئئ! بيا يې په خپلو کتابچو کې وليکئ!
حضرت عثمان (رضی الله عنه) د حضرت ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) په لارښوونه د اسلام په مبارک دين مشرف شو.
په لاندې جملو کې د ربط توري وښئئ او بيا يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.
۳. حضرت عثمان (رضی الله عنه) د حضرت ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) په لارښوونه د اسلام په مبارک دين مشرف شو.
 - د تقوا او حيا خاوند و.
 - همدا راز يې په سخاوت کې شهرت درلود.
 - له ليک او لوست سره يې مينه وه.

ارزونه:

- آيا زده کونکي متن سم لوستلی شي؟
- د حضرت عثمان په اړه يې يو هه حاصله کړه؟
- په جملو کې نومونه پيدا کولې شي؟
- د ربط توري په جملو کې پيدا کولې شي؟

کورنۍ دنده:

د متن نوي کلمې خپلو کتابچو ته ورسولئ او په جملو کې يې هم وکارولئ.

دریم لوست غر یو هڼه

موخه: د متن لوستل، لیکل؛ د غر یو هڼي په معنا او مفهوم یو هیدل دي.

هڅو ونکې پوښتني:

وایلی شی چې غر یو هڼه څه ته وايي؟
غر یو هڼه څه شی څېړي؟

غر یو هڼه : هغه یو هڼه ده چې په ژبه کې د خبرو آوازونه څېړي.

لکه : مور-پلار-خور-ورور-د(مور) کلمه دري غرونه (م، و، ر) لري د (پلار)
کلمه څلور غرونه (پ، ل، ا، ر) لري د کاکا کلمه هم څلور غرونه (ک، ا، ک، ا) لري
او د (ماما) کلمه هم (م، ا، م، ا).

ښوونکي ته لارښوونې:

متن ولوله او د غږېدو هڅې په اړه په کلمو کې بېلګې وړاندې کړه. د غږونو د منځ ته را تللو په اړه خبرې او معلومات ورکړه. ښوونکي دې څو کلمې په تخته وليکتې او پر زده کوونکو باندې دې کلمو ته بدلون ورکړي. لکه (لور) که درل (توري په ځای کې) توري راشي د (کور) کلمه ترې جوړېږي چې په شکل کې هم بدلون راغی او د کلمې په معنا کې هم.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي.
۲. زده کوونکي دې لاندي کلمې په خپلو کتابچو کې وليکي او د هرې کلمې د لومړي توري په بدلون سره دې يوه بله معنا لرونکې کلمه ترې جوړه کړي.
(ناک، لور، تور، منډه، تېر، گټه، جوړه، چم)
مثال: د (ناک) د کلمې د (ن) توري په ځای د (پ) توري وکارول شي د (پاک) کلمه ترې جوړېږي.

غږونه د سپرو د هواد راوتو په وسيله منځ ته راځي. هواله سپرو څخه راوځي او دستونې، مری، جنجری، ژبې، تالو، سپرمو، غاښونو، ژبې او شونو سره د اړیکو په وسيله آواز پیدا کېږي د مثال په توګه د (ب) او (پ) د تورو په آوازونو کې شونې تړل کېږي او په يوه وار بېرته کېږي د تلفظ په وخت کې خو له او شونې پرايستل کېږي او آواز له خولې څخه راوځي.

ارزونه:

زده کوونکي په دې پوه شول چې غږونه له کوم ځای څخه راوځي؟
زده کوونکو وکولای چې کلمو ته د توري په بدلون بله معنا لرونکې کلمه جوړه کړي؟

کورنۍ دنده:

لاندي کلمې په خپلو کتابچو کې وليکئ او بيا يې د لومړي توري په بدلون توري مناسبې سمې کلمې ترې جوړې کړئ!
(کار – مار – تورک – کت – مور – بل).

څلورم لوست مېلمه پالنه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل؛ د مېلمه پالنې په دود او رواج پوهېدل او په متن کې د صفت کلمې په نښه کول دي.

هڅو ونکې پوښتني:

د مېلمه درناوی زموږ په ملي دود کې ولې ارزښت لري؟
که ستاسې کور ته مېلمه راشي دهغه څه ډول خدمت کوئ؟

مېلمه پالنه زموږ په خلکو کې یو ډېر لرغونی ملي او دیني دود دی. افغانان

مېلمه ته په درنه سترگه گوري او د خپل وس او توان په اندازه يې قدر، درناوی او خدمت کوي. او مېلمه دلوی خدای (جل جلاله) عطا گڼي، که څه هم زموږ د ځينو خلکو اقتصادي حالت ښه نه دی خو کله چې د چا کور ته مېلمه راشي نو دهغه د قدر، درنښت او خدمت لپاره هر څه چې په کور کې لري په ډېر اخلاص يې پخوي او په ډېر عزت يې ورته په مخکې ږدي. همداراز زموږ خلک له خپلو مېلمنو سره په ورين تندي خبري کوي په همدې توگه زموږ خلک هېڅکله داسې حرکت نه کوي چې د مېلمه د خپگان سبب وگرځي او په ډېره مينه ورسره ناسته ولاړه کوي، ځکه دوی په دې باور لري، که چېرې مېلمه ورڅخه خپه شو په حقيقت کې خدای (جل جلاله) او د هغه رسول (صلی الله علیه وسلم) ورڅخه خپه شول. لنډه دا چې مېلمه پالنه د تاريخ په اوږدو کې د افغانانو يو غوره او ځانگړی صفت دی چې د نړۍ خلک ترېنه هم خبر دي او زموږ دغه ويالۍ دود په ډېر درناوي سره ستايي.

ښوونکي ته لارښوونې:

- ▶ د مېلمه پالنې په اړه له زده کوونکو څخه معلومات وغواړئ چې هغوی په خپله خبرې وکړي.
- ▶ له متن څخه د بېلګې په ډول د (صفت) یوه کلمه د تختې پر مخ وليکئ او زده کوونکي وهڅوئ چې په متن کې د صفت توري کلمې په خپله پیدا کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن له یو بل سره په چوپتیا ولولئ!
۲. د مېلمه پالنې په هکله دې د تولاګي مخکې خبرې وکړي.
۳. په لاندې جملو کې د فعال او ضمیر کلمې وښیئ او بیا یې په خپلو کتابچو کې وليکئ.
 - کله چې د چاکورته مېلمه راشي نو دهغه دقدر ، درنښت او خدمت لپاره هرڅه چې په کور کې لري په ډېر اخلاص یې ورته پخوړي او په ډېر عزت یې دهغه په مخکې ږدي.
 - ځلاک د خپلو مېلمنو سره په ورینه ټټه خبرې کوي او د هغوی د حال او احوال یو نښته کوي.
۴. لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې وليکئ او بیا یې د لومړي توري په بدلون داسې بله کلمه تری جوړه کوئ چې معنا لرونکې وي.
 - لکه: (کور- یور- حال- مینه- حرکت)

ارزونه:

- ▶ آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- ▶ د مېلمه پالنې په اړه په شفاهي توګه معلومات وړاندې کولی شي؟
- ▶ په جملو کې یې د صفت کلمې پیدا کړي شوي؟
- ▶ په ورکړل شوو جملو کې یې د فعل او ضمیر کلمې پیدا کړي شوي؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې د مېلمه پالنې په اړه اووه کرښې وليکئ!

پنجم لوست

مترادفي (هم معنا) كلمي

موخه: د متن سم لوستل، ليکل او د مترادفي کلمي پر معنا او مفهوم باندې

يو هېدل دی.

هڅو ونکې پوښتي:

مترادفي کلمي څه ډول کلمو ته ويل کېږي؟

ايا څوک د مترادفي کلمي بېلگې يادولی شي؟

مترادفه کلمه : هغه کلمه چې په شکل او بڼه کې سره توپير لري او معنایي سره

ورته وي مترادفه کلمه بلل کېږي.

لکه: په لاندې کلمو کې چې مترادفي کلمي ليدل کېږي.

کونښن	زيار
پنکلی	پنایسته
تیره	ډبره
نړۍ	دنیا، جهان
لوی	غټی

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په لور او ازولو له

د مترادفي کلمي په اړه معلومات له بېلگو سره ورکړه.

زده کوونکي وهڅوي چې نورې مترادفي کلمي له ياده ووايي او هم يې معنا پيدا کړي.

د زده کونکو فعالیتونه :

۱. زده کونکي دې متن ولولي.
۲. لاندې جملې دې په خپلو کتابچو کې وليکي او تر مترادفو کلمو لاندې دې کرښه وکارې.
 - انسان چې روغ او جوړ وي ښه کار کولای شي.
 - زرغونه د از مويي، په تېرولو ډېره خوشحاله او خوښه ښکاري.
 - زموږ د پښتو ښوونکی پاک او سپېڅلی ځوان دی.
۳. د لاندې کلمو مترادفې يا هم معنا کلمې له چوکاټونو څخه پيدا او د کلمو تر څنګه يې په خپلو کتابچو کې وليکي.

ښايسته	هېواد	ډېر	_____
وظیفه	_____	وطن	_____
شاورخوا	زيات	دنده	_____
		چاپيريال	_____
		ښکلې	_____

۴. لاندې متن ولولئ! مترادفې کلمې په کې پيدا او په خپلو کتابچو کې وليکي!

رنګينه او امين خوراو ورور دي. دوی په يوه شنه او زرغون بڼ کې خوښ او خوشحاله روان وو. هغوی ښکلې او ښايسته کالي اغوستي وو. دواړه په بڼ کې داسې ښکارېدل تا به ويل چې هېڅکله يې ناروغتيا اونا جوړتيا نه ده ليدلې او تل همدا سې روغ او جوړ دي. دېن په هره خوا کې خوښي او خوشحالي وه. هرې خواته د مرغيو چغهار، سندرې اونارې وي. ورو ورو رڼا مخ په کمېدو شوه. هره خوا تپه تپاره او تور تم شو، په آسمان کې برېښنا شوه. باران په اورېدو پيل وکړ. رنګينه او امين دواړه په خفاسته او منډه کورته لاړل.

ارزونه:

- خوښه زده کونکي دې خواب ورکړي چې مترادفې کلمې څه ډول کلمې دي؟
- خوښه زده کونکي دې يو بل ته مترادفې کلمې ووايي او بل تن دې دهغو کلمو هم معنا پيدا کړي.
- ايا زده کونکي د مترادفو کلمو په معنا او مفهوم پوه شول؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې څو مترادفې کلمې وليکي. معنا يې پيدا او بيا يې په جملو کې وکاروي.

شپږم لوست غوره وينا وي

موځه: د متن سم لوستل، ليکل، دغوره وينا په مطلب پو هيدل، په هغو عمل کول او په ويناوکې د مترادفو کلمو په نښه کول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

آيا تاسو له چا څخه غوره ويناوي او بدي دي؟ که مو اورېدلي وي وي وايي؟
غوره ويناوي کومو ويناووته وايي؟

۱- هسې رښتيني ملگري ومومي چې په ښه ورځ مو مجلس پرې ښايسته وي او په سخته ورځ مو ملا ترشي.
حضرت عمر (رضي الله عنه)

۲- هر څوک چې زموږ عيونه راښيي پاک خداي (جل جلاله) دي پرې ورحميري.
حضرت عمر (رضي الله عنه)
۳- غم او نهيلى د بېکاره خلکو صفتونه دي.
حضرت علي کرم الله وجهه

۴- د سړي قدر د هغه د علم او ادب په اندازه په کار دي، نه د هغه د شتمني، او
حضرت علي کرم الله وجهه
نسب له مخې.

ښوونکي ته لارښوونې:
غوره ويناوې ولوله او په مطلب يې خبرې وکړه!
له زده کوونکو څخه د غوره ويناو مطلب په هکله پوښتنې وکړه!

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. غوره ويناوې په چوپښتيا سره ولولئ!
۲. د هر گروپ يو کس دې د تړلکي مخکې ديوې وينا په مطلب خبرې وکړي.
۳. دلاندې کلمو هم معنا پيدا او په خپلو کتابچو کې وليکئ.
(ملګري، مجلس، ښايسته، عيوننه، پاک، غم، صفتونه، قدر، علم، شتمنۍ، تلاوت، عبادت، تهيلي)
۴. غوره ويناوې ولولئ او بيا د هرې وينا مطلب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

ارزونه:

- ۱. ايا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- ۲. د غوره ويناو په مطلب پوه شوي او خبرې پرې کولی شي؟
- ۳. دورکړل شوو کلمو هم معنا يې پيدا کړای شي؟

کورنۍ دنده:

لاندې نورې لغتونه په خپلو کتابچو کې وليکئ او په جملو کې يې وکاروئ.
(عيوننه، نيمګړتياوې، عبادت، نااهيلي، نااميدي)

اووم لوست

بي بي عايشه (رضی الله عنها)

موخه: د متن لوستل ، ليكل ، دى بى عايشى رضی الله عنها په اړه معلومات او په متن كې د صفت د كلمو په گوته كول دي.

هڅو ونكي پوښتي:

ويلاى شى چې بي بي عايشه (رضی الله عنها) څوك وه ؟
بي بي عايشه (رضی الله عنها) زموږ د گران پيغمبر حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) څه كېده ؟

د مسلمانانو مور بي بي عايشه (رضی الله عنها) د حضرت ابوبكر صدیق (رضی الله عنه) لور وه ، چې په مكه معظمه كې زېږېدلې او حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) د بي بي خديجې (رضی الله عنها) تر وفات وروسته ورسره واده وكړ. له حضرت محمد (صلی الله عليه وسلم) څخه يې د يني علم زده كړ. داډېره پوهه او عالمه يې وه.

ډېرو ښځينه مسلمانانو او اصحابو كرامو به له هغې څخه ديني مسائل زده كول او د سختو مسئلو پوښتي به يې وړ څخه كوي. داهم ديا دولو ورده چې زيات شمېر احاديث ترې روايت شوي دي ، د الله (جل جلاله) د كتاب د علم په وسيله خلك ډېرو لورو مرتبوته رسېدلې دي. په يوه حديث شريف كې دا موضوع داسې بيان شوي ده:

((د علم زده كړه په هر نارينه او ښځينه) مسلمان باندې فرض ده.))

بي بي عايشه (رضی الله عنها) هم د علم او پوهې په برکت دغې لوړې درجې او مقام ته رسېدلې وه.

بي بي عايشه (رضی الله عنها) د (۶۶) كالو په عمر په مدينه منوره كې وفات او هلته خاورو ته وسپارل شوه.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن و لو له!
ښوونکی دې دې بې عايشې (رضی الله عنها) په اړه لږه زده کړو څخه معلومات وغواړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن په چوپټیا سره د یو بل په مرسته ولولئ!
د لاندې جملو تش ځایونه په درکل شوو مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ!
- بې بې عايشه (رضی الله عنها) په مکه معظمه کې زېږېدلې..... (ده، دی)
- له حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) څخه بې ----- علم زده کړ. (دیني ، اخلاقي)
- دا ډېره پوره او عالمه بې بې ----- (دی ، وه ، ده)
- ډېرو ښځینه مسلمانانو او اصحابو کرامو به له هغې څخه دیني مسائل ----- (زده کول ، یادول)
۲. لاندې جملې ولولئ ، په خپلو کتابچو کې بې وليکئ او بیا د صفت کلمې لاندې کرښه وکارئ.
- دا ډېره پوره او عالمه ښځه وه.
- بې بې عايشه (رضی الله عنها) د علم او پوهې په برکت دغې لورې درجي او مقام ته رسېدلې وه.

ارزونه:

- آیا زده کوونکي متن لوستلی شي؟
- د بې بې عايشې (رضی الله عنها) په هکله معلومات ورکولی شي؟
- د جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو ډکولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د بې بې عايشې (رضی الله عنها) په هکله يوه لنډه مقاله وليکي چې له شپږو کرښو څخه لږه نه وي.

اتم لو ست

متضادې کلمې

مورخه: د متن سم لو ستل، لیکل، او د متضادې کلمې په معنا او مفهوم پرمهیدل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- ❖ تاسو په مخکې تړلگيو کې متضادې کلمې لوستلې دي؟ که مو لو ستلی وي خو بېلگې يې ووايئ!
- ❖ ستاسې په نظر متضادې کلمې څه ډول کلمو ته وايي؟
- ❖ آیا کولی شئ چې څو متضادې کلمې پرتخته وليکئ؟

متضادې کلمې : هغه کلمې دي چې د معنا له پلوه يوه د بلې ضد وي. لکه
په دې کلمو کې:

(تور – سپين) (ژړا – خندا) (اور – اوبه)

لاندي جملې ولولئ او هغو کلمو ته څير شئ چې کرښه ورلاندي اېستل شوي ده.

- ❖ د پسرلي په سر کې شپه او ورځ سره برابره وي.
- ❖ په ژمي کې هوا سيړه وي او انسان توده هوا خوښوي.

ښوونکي ته لارښوونې:

- ❖ ښاغلي ښوونکي دې متن ولولئ.
- ❖ د متضادو کلمو په اړه دې معلومات ورکړي او بېلگې دي له زده کوونکو څخه وغواړي.

د زده کوونکو فعاليتونه :

۱. لاندي بيتونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې وليکئ! تر متضادو کلمو لاندي کرښه وکاروئ!

- کارگران مو شپه او ورځ په کارگيا دي
- د هېواد سختو دردونو ته دوادي
- د ژوندون سړې تودې زغمي په مينه
- د وطن د ابادۍ لار کې فنا دي

(محمد عثمان توند)

۲. تاسې هم د دې چوکاټ په څېر په خپلو کتابچو کې یو چوکاټ جوړ کړئ او بیا د هرې کلمې په مخ کې یې ولیکئ.

تور	: سپین
ډبر	: غښتلی
یووالی	: ښکلا

۳. د لاندې جملو د نښه شتو کلمو ضد په چوکاټ کې پیدا کړئ او د جملو تر څنګ یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

لو، واره، بدرنگ، تاوان

- په افغانستان کې لوی او واره غرونه کم دې ډبر
- دغو غرونو زموږ هېواد ښکلی کړی دی
- زموږ په هېواد کې لوی غرونه هم ډبر دي
- زموږ د هېواد غرونه موز، ته ډبره گټه لري

ارزونه:

- زده کوونکي د متضادې کلمې په معنا او مفهوم پوره شول؟
- ایا زده کوونکي د متضادو کلمو په هکله خبرې کولی شي؟
- زده کوونکو وکولی شول چې متضادې کلمې په جملو کې وکاروي؟

کورنۍ دنده:

- زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې څو متضادې کلمې ولیکي او بیا دې په جملو کې وکاروي.

نهم لوست

معيوب هلک

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د معيوب هلک حقونو ته درناوی کول او د نړيو کلمو په معنا يو هېدل دی.

هڅو ونکې پوښتنې:

❖ تاسې د معيوبينو په هکله څه ويلی شئ؟
❖ موږ بايد له معيوبو خلکو سره څه وکړو؟

حبيب په يوه پښه معيوب دی دوه کاله مخکې کله چې هغه له خپل پلار سره کروندې ته روان و، په يوه ماين برابر شو او په دې پېښه کې يې خپله پښه له لاسه ورکړه. هغه ډېره موده غمجن و، ځکه هغه نه شو کولی چې له نورو هلاکانو سره لوبې وکړي.

د حبيب ځينو ملگرو له ده سره ملگرتيا پرېښوده د حبيب څوښه ملگري د هغه په حال خواشيني و. هغوی دا فکر وکړ چې څنگه له حبيب سره مرسته وکړي. هغوی داسې لوبې پيل کړې چې په هغو کې حبيب هم برخه اخيستلی شو.

ناصر د حبيب همزوالی و. هغه ته د اښکاره وه چې حبيب له زده کړې سره ډېره مينه او علاقه لري. هغه حبيب د ښوونځي تالوته و هڅاوه. اوس حبيب په پنځم ټولگي کې دی او ښوونځي ته د لگړو په مرسته ځي، حبيب په درسونو کې ډېر تکړه دی. له نورو زده کوونکو سره هم په درسونو کې مرسته کوي. ټول ښوونکي له هغه څخه ډېر خوشحاله دي. د حبيب کورنۍ، ملگري او ښوونکي له ده سره ډېره مينه لري. ځکه حبيب ډېر زيار باسي او د ژوند په هره برخه کې بريالی دی. حبيب وايي زه به په راتلونکي کې د معيوبينو د مرستې لپاره ډېر خدمتونه وکړم. اوس حبيب د روغو هلاکانو په څېر ژوند کوي.

ښوونکي ته لارښوونې:
 د معيوبينو سره د مرستې په هکله زده کوونکو ته معلومات ورکړه!
 زده کوونکي و هڅوه چې په دې اړه د ټولگي په مسکې خبرې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن دې په لور او زولو لې.
۲. دلاندې نوو کلمو هم معنا له چوکاټ څخه پیدا او په خپلو کتابچو کې یې د کلمو ترڅنګ ولیکئ.

تشویق یې کړ	_____
عینې	_____
څپه	_____
شروع	_____

۳. لاندې جملې ولولئ! په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ او د ضمیر تر کلمو لاندې کرښه وکارئ.

- هغه له خپل پلار سره کروندې ته روان و.
 - د حبیب څو ښه ملاګري د هغه په حال خواشینې و.
 - هغوی د اسی لور یې پیل کړې چې په هغو کې حبیب هم برخه اخیستلی شوه.
۴. پوښتنې:
- حبیب دڅه شي له کبله معيوب شوی و؟
 - هغه ولې غمجن و؟
 - حبیب له کومو لور یو څخه خوشحاله شو؟

ارزونه:

- آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- دنویو کلمو هم معنا پیدا کړی شوي؟
- په جملو کې یې د ضمیر کلمې پیدا کړي؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې د معيوبينو په هکله شپږو کرښې مقاله ولیکئ.

لسم لوست ملي يو والی

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د نظم په معنا او مفهوم پوهېدل او په متن کې د متضادو کلمو په نښه کول دي.

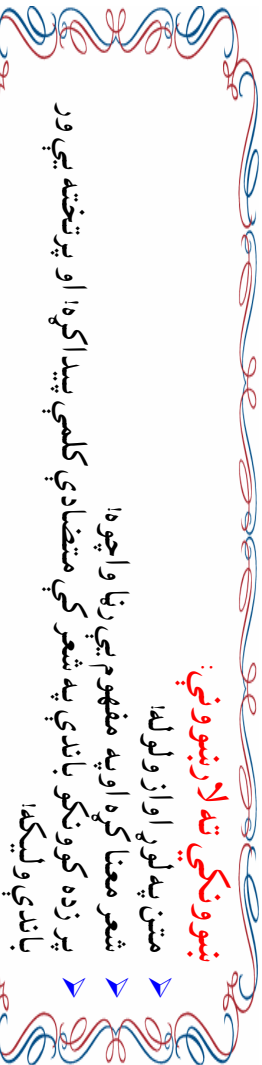
هڅو ونکې پوښتنې:

❖ ملي يو والی څه ته وايي؟

❖ د ملي يو والي په ارزښت خبرې وکړئ؟

په يو باغ کې وي ولاړې ډېرې ونې له يوې ويالې اوبه ورته راتلې د دې ټولو يو خزان او يو بهارو ځينې جگې ځينې ټيټې کوز او پاس وي چنار لور و شفتالو لکه ماشوم و د مرغانو وي نغمې پکې خورازه رنگارنگ گلونه و يوه چمن کې په حقونو کې يې نه وڅه توپير يو له بله يې په هرڅه کې شرکت و لکه باغ يو مملکت وگڼه وروړه دوه سکه ورونه لري بېل بېل نومونه	هره پلانه يې لايقه د ستاينې په يوه ههوا کې ټولې لويېدلې ښه او بدې و و شريک يو يې واکدارو لکه گوتې د يوه وجود د لاس وي د منې او ناک توپير له و را معلوم و هر مرغه مو پېژانده له خپل آوازه لکه وي چې ولسونه په وطن کې ماليار و په هره ونه ډير زهير په تمامه معنا يو واحد ملت و پکې هر قسمه گلونه بوټي گوره بېل رنگونه، بېل غبرونه، بېل خيونه مگر دواړه او سيدونکې ديو کوروي د يوې سترگې په کور کې سپين او تروړي
---	---

گل پاچا الفت

ښوونکي ته لارښوونې:

- ▶ متن په لور اوواز ولوله!
- ▶ شعر معنا کړه او په مفهوم يې رڼا واچوله!
- ▶ پر زده کوونکو باندې په شعر کې متضادې کلمې پيدا کړه او پر ترخه يې ور باندې وليکه!

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. دلاندې کلمو متضادې کلمې پيدا او په خپلو کتابچو کې يې د کلمو تر څنګ وليکئ او بيا يې په

جملو کې وکاروئ!

الف: ښه _____ ت: جگړه _____ هه: شپه _____

ب: بهار _____ د: لوی _____

۲. دلاندې پوښتنو سم ځوابونه وټاکئ.

• له جگړو او ټپونو وروسته څه مطلب څه دی؟

الف: د ملي يروالي بيلگې پېژندل.

ب: د مشرانو او همزولو پېژندل.

۳. ددې نيم بيتي مطلب څه دی؟ ((د مرغانو وي نغمې پکې خورازه))

الف: د شعرونو او سندرو ډولونه.

ب: د مرغانو خبرې کول.

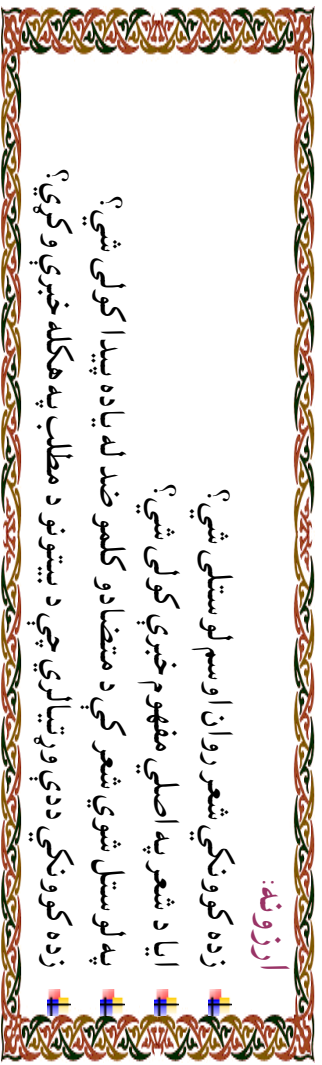
۴. ددې نيم بيتي مطلب څه دی؟ ((رنگارنگ گلونه وي يوه چمن کې))

سم ځواب يې په نښه کړئ او بياني خپلو کتابچو کې وليکئ.

الف: د زرګس، غاټول او ګلاب گل ونه دي.

ب: په يوه وطن کې د بېلابېلو قومونو ګډ او سېدل دي.

ج: د چمن د ګلاتو پېژندنه ده.

ارزونه:

زده کوونکي شعر روان او سم لوستلی شي؟

ايا د شعر په اصلي مفهوم خبرې کولی شي؟

په لوستل شوي شعر کې د متضادو کلمو ضد له ياده پيدا کولی شي؟

زده کوونکي ددې وړتيا لري چې د بيتونو د مطلب په هکله خبرې وکړي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د يووالي په هکله شوې خبرې وليکي.

یو و لسم لوست مستشابه کلمې

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د مستشابه کلمو په معنا او مفهوم پوهیدل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

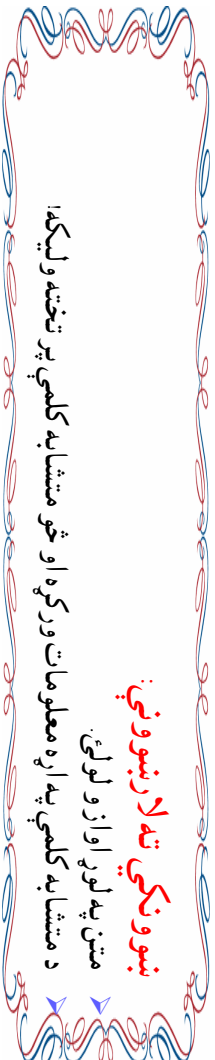
❏ مستشابه کلمې (ورته کلمې) څه ډول کلمې دي؟

❏ د مستشابه کلمو بېلگې څوک ویلی شي؟

مستشابه کلمې : هغو کلمو ته وايي چې په لیکلو کې یو بل ته ورته وي خو په معنا کې سره توپیر ولري ، لکه په لاندې بیت کې چې لیدل کېږي:-

لکه په دغو جملو کې:

۱. ولې دې له ولي څخه داسې وپوښتل؟
۲. زه تل هڅه کوم چې د خبرې تل ته ځان ورسوم.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په لوړ او زو لولئ.

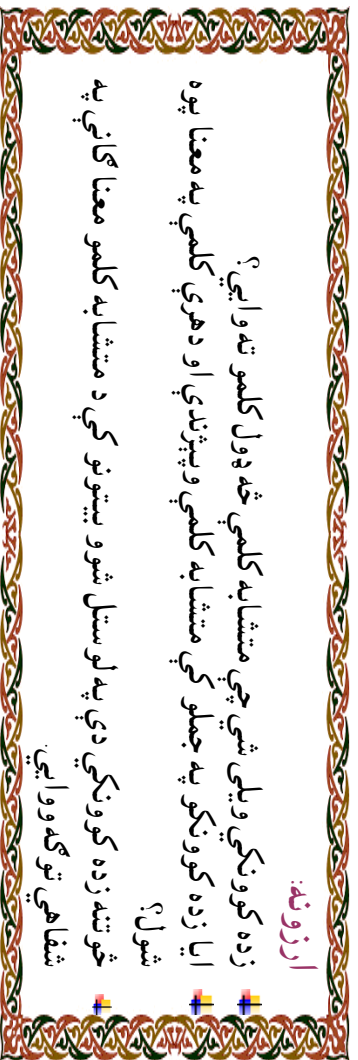
د متشابها کلمې په اړه معلومات ورکړه او څو متشابها کلمې پر تخته وليکه!

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. متن ولولئ او د متشابها کلمې تعريف له ياده زده کړئ!
۲. لاندي جملې ولولئ او د هغو کلمو معنا گانو ته څير شئ چې کرښه ورلاندي ايستل شوي ده.
 - دبرگر لور په لوکي مات شو.
 - انا رگل زما کين لور ته ناست دى.
 - توريالي وويل، «چي دا پيټى ډيرسيک دى.
 - سيک سړى د چانه خوښيږي.
 - وږهي دروند پيټى جگ کړ.
 - درويد انسان د هر چا خوښيږي.
 - پيل د بزگر لپاره ضروري آله ده.
 - اشک د خپلي کورنۍ څخه بيل ژوند کوي.
۳. په لاندي بيتونو کې د کومو کلمو لاندي چې کرښه ايستل شوي ده تاسو يې بله معنا پيدا او په جملو کې يې وکاروئ.

سور د تود سره هيشکلله نه جوړيږي دا قانون د طبيعت دى چې چليږي
خو انسان چې بياپه تود کله تورن شي څر به گر څي بيا هيشکلله نه سپنيږي
(جلاد حکمتي)

۴. لاندي کلمې ولولئ او بيا يې په بيلا بيلو معنا گانو کې وکاروئ کومې دي؟

ارزونه:

زده کوونکي ويل شي چې متشابها کلمې څه ډول کلمو ته وايي؟

يا زده کوونکو په جملو کې متشابها کلمې وپېژندي او دهرې کلمې په معنا پوه

شول؟

څو تنه زده کوونکي دي په لوستل شوو بيتونو کې د متشابها کلمو معنا گانې په شفاهي توگه ووايي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دي د متشابها کلمې تعريف په ياد زده کړي او بېلگې دي په خپلو کتابچو کې وليکي.

دولسم لوست ملګري ملتونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د ملګرو ملتونو پېژندل او د ملګرو ملتونو د دندو په اړه معلومات ورکول دي.

هڅونکي پوښتنې:

ایا ویلی شئ چې ملګري ملتونه څه ډول سازمان دی؟
د ملګرو ملتونو د سازمان اصلي موخه څه ده؟

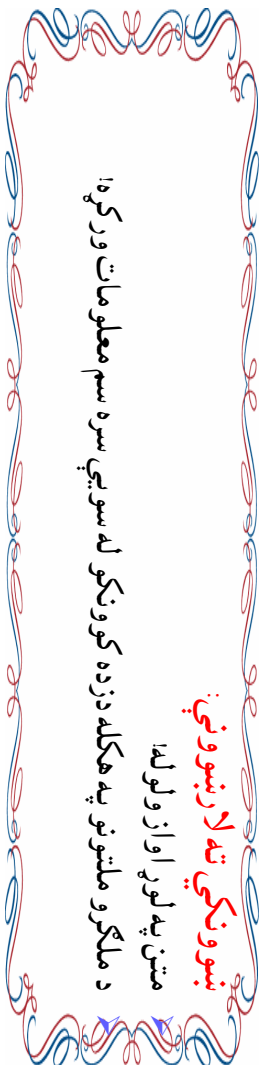
((ملګري ملتونه)) یو نړیوال سازمان دی چې په ۱۹۴۵ع کال کې یې د یو شمېر هېوادونو له خوا بنسټ ایښودل شوی دی. د دغه نړیوال سازمان د جوړېدو اصلي موخه داده چې د کرکېچونو، جګړو او نښتو مخنیوی وکړي او د بیلابیلو هېوادونو ترمنځ د پوهاوي او سوله ییز ژوند لارې چارې برابرې کړي. دغه سازمان له جوړېدو څخه ترنن پورې د نړۍ په ډېرو سیمو کې جګړې او شخړې د پوهاوي له لارې حل کړي. د شخړو او ستونزو پرحل سر بېره د نړۍ په ګڼ شمېر هېوادونو کې یې ډېرې ودانۍ، روغتیايي او پرمختیايي پروژې هم بشپړې کړي دي. دا سازمان بیلابېلې څانګې لري چې یو تیسف اود مهاجرینو عالي کمیشنري یې لویې څانګې دي؛ د مهاجرو عالي کمیشنري د نړۍ په زیاتو هېوادونو کې د جګړو، طبیعي پېښو لکه زلزلو، سیلابونو او نورو ستونزو له کبله له بې ځایه شوو او بېرته ستندونکو خلکو او مهاجرو سره مرسته کوي.

یونیسف د ماشومانو او ځوانانو د ښوونې او روزنې او دهغوی د پالنې په برخه کې مرستې کوي. دغه راز دا څانګه ماشومانو ته خواږه، روغتیايي درمل او به او نور مواد هم برابر وي.

له دغو دوو څانګو پرته دملګرو ملتونو سازمان نورې څانګې هم لري چې هغه دادې:

۱- د خوړو نړیوال سازمان چې غذایی مواد برابروي او د کرنې او مالدارۍ سازمان چې د کرنې بیلابېل تخمونه او دمالدارۍ چارو ته وده ورکوي داسزمان له کړندلګرو سره مرسته کوي.

۲- د روغتیايي چارو نړیوال سازمان چې په سیمه ییزو صحې چارو کې مرسته کوي.
۳- یونسکو چې د تعلیمي، علمي او کلتوري برخو مسؤولیت پر غاړه لري.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په لور او او زولو لږله،
د ملګرو ملتونو په هکله د زده کوونکو له سوېي سره سم معلومات ورکړه!

د زده کوونکو فعالیتونه:

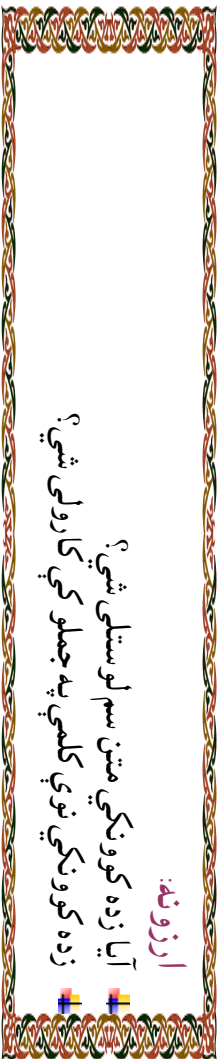
۱. لاندې نوي کلمې په چوکاټ کې معنا شوي دي تا سوي يې په جملو کې وکاروئ!

هدف	موخه
غذا	خواړه
شخړو	جګړو
ستونزو	مشکلاتو
ګرځېدونو	جنيالونو

۲. یونیسیف څه فعالیتونه ترسره کوي؟ په خپلو کتابچو کې یې ځواب په څو کرښو کې ولیکئ.
۳. د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.
- الف: ملګري ملتونه یو _____ سازمان دی.
- ب: د دغه نړیوال سازمان د جوړېدو اصلي هدف دادی، چې د ګرځېدونو، جګړو، او نښتو _____ وکړي.

ج: د کرني او مالداري سازمان د _____ تخمونو په برابرولو کې مرستې کوي.

د: یو نسکو د _____ ابداتو څارنه کوي.

ارزونه:

آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
زده کوونکي نوي کلمې په جملو کې کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې د ملګرو ملتونو په هکله څو کرښې مقاله ولیکئ!

ديار لسم لوست

متلونه

موضوعه: د متن لوستل ، ليکل ، د متلونو په معنا او مفهوم پوهېدل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- ❖ ستاسو په نظر متل څه ته وايي؟
- ❖ څوک کولی شي چې متل ووايي؟

متلونه هغه پراخي مفهوم لرونکي ، لنډې او زياتره په وزن برابري ويناوي دي چې د يوې خبرې د ټينگار او ښکلا لپاره په خبرو کې ويل کېږي او د تولني د تجربو زيربنده وي . په متل سره د يوې تولني فکرونه او دودونه له يوه نسل څخه بل ته او له يوه ولس څخه بل ولس ته ليرېدل کېږي او د خبرو ښکلا پرې زياتېږي او پر مخامخ لوري سملاسه اغېزه کوي. په خلکو کې مشهوره ده چې په هر متل کې د يوه کتاب مفهوم پروت دی:

(څه چې کړي هغه به رېږي)

نړۍ د پټې مثال لري او دانسان تولي چاري او کړه وړه د تخم په څېر دي . انسان چې په دنيا کې هرڅه کوي او هره چاره چې سرته رسوي هرو مرو به د خپلو کړو پايله تر لاسه کړي. که يې ښه کړي وي ، نو ښه به ترې اخلي او که يې بد کړي وي نو بد حاصل به ترې اخلي.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن ولولئ!

د متلونو په هکله د زده کوونکو له سوېبي سره سم معلومات ورکړئ!
له زده کوونکو څخه وغواړئ چې متلونه ووايي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن په چوپټیا سره ولولئ!

۲. په لاندې جملو کې متل په نښه کړئ او بیا یې په کتابچو کې ولیکئ.

- په یوه گل نه پسرلی کېږي.
- کوږ با ټر منزه نه رسيږي.
- د اوبو څاڅکي باران جوړوي.

۳. لاندې متلونه ولولئ او مطلب یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ:

- خدایه لوی مې کړي لویي رامه کړي.
- له لوبږي مرښه خو د منت دارو مه خوره.
- د ورغوي تڼاکه مرغله ده.
- اول سلام پسي کلام.

ارزونه:

- ایا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- د متل په معنا او مفهوم پوه شول؟
- د متل په هکله خپل معلومات وړاندې کولی شي؟
- ایا په دې ویو هېډل چې هر متل ځانته دکارولو ځانگړی ځای لري؟

کورنۍ دنده:

که غر لوړ دی په سر یې لار ده، یعنې څه؟ مطلب یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

څو اړلسم لوست څپه (هېجا - سېلاب)

مورخه: د متن لوستل، لیکل، د څپې په معنا او مفهوم پوهېدل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

❖ ویلی شئ چې څپه یا هجا څه ته وايي؟
❖ آیا تاسې کومه کلمه په څپو اړولی شئ؟

(څپه، هېجا یا سېلاب) د اوازونو د بندښت له مخې د یوې کلمې بیلو لو ته هېجا وايي. د یوې کلمې د څپو شمېر د همغږي کلمې د غږونو په شمېر پورې تړلی دی. لکه په لاندې کلمو کې مثالونو ته څیر شئ.

پښتانه – درې برخې یعنې پښان / تانانۀ درې څپې لري، (برگر) – دوي برخې یعنې برگر دوي څپې لري (بن) – یوه برخه یعنې یوه څپه لري.

لاندې متن ولولئ! هغو کلمو ته څیر شئ چې کرښه وړاندې اېستل شوي ده. تاسو یې هېجا کوئ!

نن زلمې او دده خور ملالۍ دښوونځي د ادارې په لارښوونه گډه کار وکړ. له نورو زده کوونکو سره یې دښوونځي چاپیریال او ټولگي پاک کړل.

زده کوونکي له خپلو ښوونکو سره په ډېره مینه دښوونځي په پاکوالي بوخت و او په پای کې یې خپل ښوونځي پاک او سوتره کړ، د زلمې او ملالۍ داکار ډېر خوښ شو. کله چې دوی له کار څخه وزگار شول او بېرته کورته راغلل، نو داکیسسه یې خپلې مور او پلار ته وکړه.

پلار یې هغوی ته وویل: بچیانو د ډېر ښه کار دی موند باید خپل کور، کلي، ښوونځي او خپل هیواد دمتو په زور پاک او سوتره وساتو او هڅه وکړو چې د کور کلي او هیواد په سمسورتیا کې په گډه نه ستړي کېدونکي هلې ځلې وکړو چې زموږ و پجار هیواد بیا ودان او سمسور شي او زموږ خلک له بد بختۍ څخه وژغورل شي.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکی دې متن په لور او از و لولي.
ښوونکی دې دڅپې په اړه معلومات ورکړي او دکلمو دڅپو یا هیجا په کارولو کې دې زده کوونکي وهڅوي چې دکلمو هیجاوې مشتق او تمرین کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن ولولئ!

۲. زده کوونکي دې په ډلو کې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې ووايي چې څو څپې لري.

پوهنځی	کتابچه	قلم	لاس	مخ	سر
درملتون	ټوله	شپه	ورځ	رڼا	
لوگرۍ	ټټار	پښ	څوکی	لار	ګر او
ختکی	منډه	مېوه	ښوونکی	ورمه	

۳. زده کوونکي دې یو بل ته څو کلمې املا ووايي او بیا دې کلمې په څپو و اړوي او څپې دې وشمېری.

ارزونه:

له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړئ چې څپه یا هیجا څه ته وايي؟
زده کوونکي دې په خپله څښه څو کلمې په کتابچو کې ولیکي بیا دې په څپو و اړوي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کارتونو لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په څپو و اړوي. څپې دې وشمېري او بیا دې په جملو کې وکاروي.

ودان	خوښ	ښایست	سپین	شپږي
------	-----	-------	------	------

پنځلسم لوست بشر د دوستي

موخه: د متن لوستل، ليکل او د بشر دوستۍ په مفهوم پوهېدل دي.

هڅو ونکړي پوښتنې:

۱۱۱ ويلي شې چې بشر دوستي څه ته وايي؟

۱۱۲ ايا تاسې له بې وزلو سره د خپل توان په اندازه مرسته کوئ؟ او ولې؟

خرنگه چې انسان په ټولنيز چاپيريال کې او سيري او په کليو، بانډو او ښارونو کې ژوند کوي بايد په ټولو چارو کې له يو بل سره، همکاري او مرسته وکړي. د ستونزو او کړاوونو په وخت کې خواخوږي ولري، که چېرې يو ناروغ وويني هغه بايد سمدلاسه روغتون ته ورسوي. که درملو داخيستلو پيسې ورسره نه وي، د خپل وس او توان په اندازه دي نغدې پيسې ورکړي. همداراز د خپلو خپلوانو او کاونديو يانو د حال او احوال څخه ځان خبروي او په ډېره مينه دي ترې دروغ ناروغ پوښتنه وکړي. په کشرانو دي شفقت او رحم کوي او د مشرانو درناوي دي خپله انساني دنده وبولي، خرنگه چې موږ انسانان يو، دا د انسانيت دنده ده چې دنړۍ د ټولو انسانانو سره مينه خپله بشري فريضه وبولو.

هر انسان د قدر او درناوي وړ دی. ناپوهو کسانو ته د سمې لارې لارښوونه وکړو. د غچ اخيستو په ځای د بخښني روحيه په ځان کې وروزو، ځکه چې اصلي خوښي او نېکمرغي په بخښنه کې ده نه په غچ اخيستلو کې. له هر انسان سره بايد په خوږو الفاظو خبرې وکړو.

د خپل بدن په وينه او رگونو کې انسان دوستي وروزو، ځکه دا د انسانيت تر ټولو غوره مقام دی. د انسان ژوند يوازې د دې لپاره نه دی چې خپل ځان سوکاله کړي، بلکې دنورو سوکالي ته هم په ډېر ارزښت قايل شي، لنډه دا چې د انسانيت او بشر دوستي له خپل همنوع سره د زړه له کومې خواخوږي ده، موږ بايد ټول بشريت په غم او ښادۍ کې خپل ځان شريک وبولو، دا ځکه چې له نورو سره مينه د خپل ځان سره د مينې او محبت معنا لري.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن ولوله!

نوي کلمې پرتخته وليکه او معنا يې کره!
په زده کوونکو باندې د متن څو جملې املاء وليکه!

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن د يو بل په مرسته په چوپښتيا سره ولولي.
۲. دلاندې کلمو مترادف له ياده په خپلو کتابچو کې وليکئ!

د رڼاوی	ګراونو	چاپېريال	شفقت	چارو	ټولنيز
---------	--------	----------	------	------	--------

سو کاله	غنج	دنده	ګاونډيانو	ګر
---------	-----	------	-----------	----

۳. په لاندې کلمو کې د ربط توري پيدا او په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

څخه	هغه	وس	په	او	کې
هم	سره	مرسته	يو	ورکړي	چې

۴. په خپلو کتابچو کې لاندې قوسونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

الف: هر انسان د قدر او درناوی وړ (ده ، دي ، دى)

ب: له هر انسان سره په ګروړو کې په خوږو الفاظو خبرې (و ګرو ، کول)

ارزونه:

ایا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟

دبشر دوستۍ په معنا او مفهوم پوه شوي او خبرې کولی شي؟

د مترادفو کلمو هم معنا يې له ياده پيدا شوي؟

په ورکړل شوو يو کلمو کې يې د ربط توري په ګوته کړل؟

کورنۍ دنده:

دبشر دوستۍ په هکله په خپلو کتابچو کې څو کرښې وليکئ!

شپاړلسم لوست آزادي

موڅخه د شعر لوستل ، ليکل او د آزادي په هکله معلومات ورکول او د نړيو کلمو په معنا پوهيدل دي.

هڅوونکي پوښتني:

تاسي د آزادي، په معنا او مفهوم پوهيرئ؟
آيا د آزادي، په هکله څه ويلی شئ؟

په شپږۍ کې ښه يم زه آزاد فقير نه وړېښمو کې چټجی غونډي اسير
په خامتا کې خړ آزاد ښه دی سل ځله له غلامه چې لباس يې وي حرير
د وژغونو په کېږدۍ کې که آزاد يم يو ويښته به يې ورنکړم په کشمير
په ويجاړه کې مرغه ځاله کې خوښ وي په قفس کې د سرو زرو وي زهير
چې مرغان په هسوا وينم چرگ په ځمکه راته ياد د اسارت شي بد تاثير
همېشه اسير مرغه دی خورل شوی او ښکې يې بالښت د خان او مير
له لښندۍ د اسارته چې څوک خلاص شي له لښندۍ د اسارته چې څوک خلاص شي
بې وزره په هسوا ځي لکه تير

رگل پاچا الفت

ښوونکي ته لارښوونې:
شعر ولوله او معنایې وکړه!
د شعر په مطلب باندې معلومات ورکړه!

د زده کوونکو فعالیتونه :

۱. زده کوونکي دې شعر ولولي.
۲. زده کوونکي دې د لوستل شوي شعر مطلب په خپلو کتابچو کې په نثر واوروي.
۳. لغتونه او معناګانې:

فقير - غريب
اسير - بندي
حُر - آزاد
زهير - ناتوانه

ارزونه:

- آيا زده کوونکي شعر سم لوستلی شي؟
- د موضوع په مطلب پوره شول؟
- د شعر په مطلب خبرې کولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په جملو کې وکاروي.
(اسير- ويجاړه- اسارت- زهير- تاثير- حير)

اوولسم لوست

د نومونو جوړښت (ساده نوم)

موخه: د متن سم لوستل، ليکل د ساده نوم پيژندل او په جملو کې يې کارول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

❖ ساده نوم څه ډول نوم ته وايي؟

❖ کولی شئ چې څو ساده نومونه ووايئ؟

ساده نوم: هغه دی چې له یوې واحدې کلمې څخه جوړ شوی وي لکه :
کتاب ، قلم ، زړه ، خندا .

لاندي متن ولولئ! هغه ساده نومونه چې کرښه ورلاندي ايستل شوي ده په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

په کلي کې ژوند

په اوړي کې د کلي باغونه ښکلې او خوندورې مېوې لري . بريالۍ د رخصتۍ په ورځو کې له خپل پلار سره کلي ته ځي ، هلته په خپل بڼ کې له پلار سره کار کوي . دراتگ په وخت کې د خپلې مور لپاره : معني ، ناک او زردآلو راوړي .
په کليو کې ژوند خوند کوي . ځکه د کلي چاپيريال سمسور وي او د خلکو گڼه گڼه هم زياته نه وي باغونه او شنه چمنونه پکې وي . لښتي او چيني هري خواته بهيږي چې انسان يې له ليدلو څخه خوند اخلي . په کليو کې ښځې له خپلو مېرونو سره د کرنې په چارو کې پوره مرسته کوي .

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په مناسب اواز ولوله.
د ساده نوم بېلگې په تخته وليکه او دهغو په هکله معلومات ورکړه!
د څو جملو املاء په زده کوونکو باندې وليکه!

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. متن د بېرل په مرسته په چوپښتيا ولولئ!
۲. لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په جملو کې وکارولئ!
(مور ، کلی ، بن ، کار ، پلار)

۳. لاندې شعر ولولئ ، بيا يې په خپلو کتابچو کې وليکئ او تر ساده نومونو لاندې يې کرښه وکارئ
د غريب کاله ما شوم دی هر هلاک يو ځل وهلی نازيې هيڅ نه دی ليدلی په ژر اکورته راغلی
چا اخيستی غېږکې نه دی له سپيرو خاورو نه کله کور او کلي کې يې قدره خوار اوزار دی او سپېلی
کل پاچا الفت

۴. دلوستل شوي شعر مطلب په خپلو کتابچو کې په نثر وليکئ!

ارزونه:

ایا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
د ساده نوم په معنا او مفهوم پوه شول؟
ایا زده کوونکي کولی شي چې له یاده نور ساده نومونه ووايي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې څو ساده نومونه وليکي ، بيا دې يې په جملو کې وکاروي.

اتلسم لوست گیدره

موخه: ددي کيسې لوستل او ليکل ، اود کيسې په مفهوم پوهېدل دي.

هڅونکي پوښتنې:

- ❖ تاسې د گيدرو په هکله کيسې اوريدلي دي؟
 - ❖ د هر کار د پيل لپاره تاسې د هغه پايله په پام کې نيسئ؟
- يوه گيدره په يوه غره کې اوسېده، دې هيله درلوده چې يوه ورځ باغ ته د انگورو د خوړلو لپاره لاړه شي. ددې هيلې د پوره کولو لپاره له غره څخه د باغ په لور روانه شوه. سهار مهال په تياره کې باغ ته راورسېده. باغوان له باغ څخه د برجگ ديوال ددې لپاره راټاکو چې باغ يې له خلکو او څارويو څخه خوندي پاتې وي.

گيدره تر باغ چاپېره وگرځېده. غوښتل يې چې له ديوال څخه باغ ته واوري. خو په دې کار بريالۍ نه شوه. په پای کې يې د ديوال په بېخ کې يو سوری وليد چې له دې سوري څخه باغوان خپل باغ او به کاوه.

گيدره له دې سوري څخه په دېر زحمت باغ ته ننوته. کله چې يې په باغ کې دانگورو څوړند وږي په ټاک کې وليدل. له خوښۍ نه يې ټوپونه ورته ووهل او په خوړلو يې پيل وکړ. د مړه انگور يې و خوړل چې له خپلې خيټې څخه يې د اوبو مشک جوړ کړ.

د سهار رڼا خپره شوه. گيدرې وغوښتل چې له راغلي سوري څخه بېرته ووځي خو د مړه انگور يې خوړلې وو چې له سوري څخه وتل ورته ناممکن شوی وو. له خان سره يې وويل چې بله چاره نشته، بې له دې چې بېرته وږي شي او ووځي. د سهار لمر خپلې وړانگې په ټولو ځايونو خپرې کړې ، باغوان له خپل سسي سره باغ ته روان شو. کله چې باغ ته راورسېد د باغ دروازه يې خلاصه کړه. گوري چې گيدره باغ ته راغلي ، سسي چې گيدره وليده نو ورمته يې کړې او په گيدرې يې حملې پيل کړې او له پښو يې وغورځوله. گيدرې د ژوند په وروستيو شپو کې

داسې وويل: کاشکې مې لومړی د وتلو لار سنجولې وای او بیا باغ ته ننوتې وای
که مې لومړی دا فکر کړی وای او س به دا کار نه را باندې کیده.

ښوونکي ته لارښوونې:

د متن د مطلب په هکله معلومات ورکړه!

ښوونکي دې له زده کړونکو څخه وغواړي چې د کيسې په مطلب دې خبرې وکړي.

د زده کونکو فعاليتونه:

۱. زده کړونکي دې د يو بل په مرسته کيسه په چوپټا سره ولولي.
۲. دلاندې مترادفو کلمو هم معنا له چوکاټ څخه پيدا او په خپلو کتابچو کې يې د کلمو تر څنګه وليکئ.

الف : هيله	محفوظ - اميد - لاره سنجول - بد - د اوبو راوړلو
ب: مشک	ظرف چې ژى هم ورته وايي.
ج: خوندي	

۳. د متن اصلي مطلب په لاندې جملو کې وښيي.
الف: په ډېر تکليف سره د گيدړې ننوتل سوري ته.
ب: له سوري څخه بيرته وتل د گيدړې لپاره ناشونی کار و.
ج: لومړی بايد سړی د کار انجام ښه وسنجوي بيا هغه کار وکړي.

۴. دلاندې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ، بيا يې د چوکاټ په مناسبو کلمو سره بشپړې کړئ.
الف: غوښتل _____ چې له ډېرال څخه باغ ته واورې.
ب: له دې سوري څخه وتل _____ نا ممکن شوي وو.
ج: له غره څخه د باغ په لور را _____ شوه.
د: که _____ لومړی مې دا فکر کړی وای، اوس به په دې سرنوشت نه وم اخته شوي.

ورته - بې - چي - روانه - مې

ارزونه:

۱. زده کونکي متن سم لوستلی شي؟
۲. آیا دوی د کيسې په اصلي مطلب پوه شول؟
۳. آیا مترادفو کلمو هم معنا يې له چوکاټ څخه پيدا کړه؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې د لوستل شوي کيسې مطلب په څو کرښو کې وليکئ!

نولسم لوست مرکب نوم

موضوعه: د متن سم لوستل، لیکل، د مرکب نوم پېژندل او په جملو کې یې کارول دي.

هڅو ونګې پوښتنې:

۱- د مرکب نوم په هکله معلومات لری؟

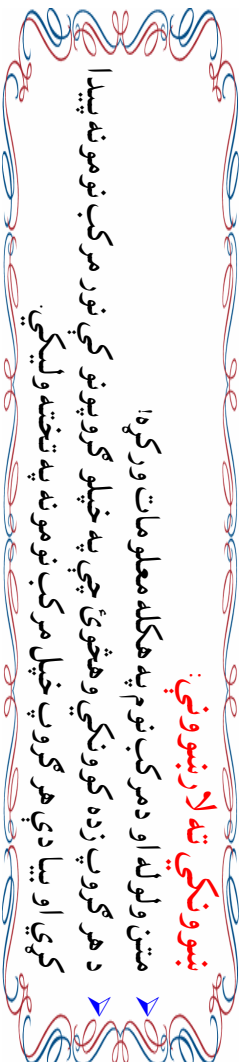
۲- له تاسو څخه په دې هکله څوک مثال ویلی شي؟

مرکب نوم: هغه دی چې له دوو خپلواکو کلمو څخه جوړ شوی وي لکه: کتابتون، پرهاړپاڼه، سپین بولدک، جلال آباد، نوی ښار، گلخانه، پکتیا کورټ، میدان ښار.

په لاندې جملو کې هغو کلمو ته څیر شئ چې کرښه تری لاندې ایستل شوي ده.

- ۱- د بلخ پوهنتون یو ښکلی کتابتون لري.
- ۲- سپین بولدک د کندهار په ولایت کې دی.
- ۳- په جلال آباد کې د نارنجو ونې ډېرې دي.
- ۴- زما ورو په نوی ښار کې اوسېږي.
- ۵- د حبیب کور په گلخانه کې دی.
- ۶- پرهاړپاڼه د یو پورتني نوم دی.

په پورتنيو جملو کې (مزار شریف، سپین بولدک، جلال آباد، نوی ښار، گلخانه او پرهاړپاڼه، مرکب نومونه دي.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن ولوله او د مرکب نوم په هکله معلومات ورکړه!
 د هر گروه زده کوونکي وهڅوي چې په خپلو گروهونو کې نور مرکب نومونه پيدا کړي او بيا دې هر گروه خپل مرکب نومونه په تخته وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي.
۲. جملې دې ولولي او مرکب نومونه دې په کې په گوته کړي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.
- زرخانگه زما د ماما لور ده.
- بادام گل د ماين لټو ونکو په دفتر کې دنده لري.
- سره مخه يو ډول ناروغي ده.

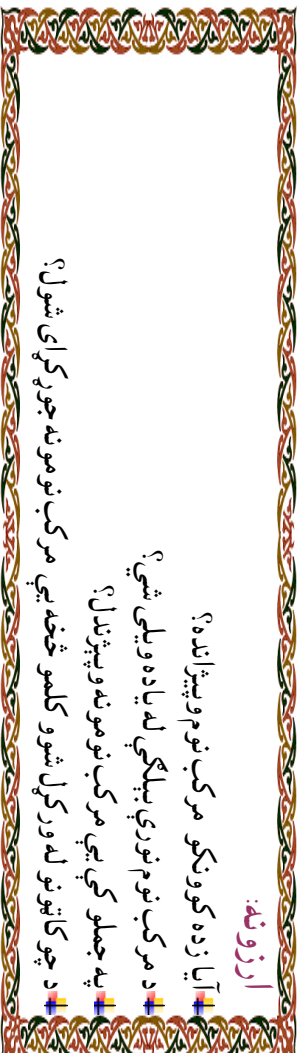
په لاندې وړو چوکاټونو کې کليې درکړل شوي دي، تاسو دا وړاندو کلمو په يو ځای کولو سره مرکب نومونه جوړکړئ او په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

درمل	بولدک	کوت	زر	بښتون	سپين
شانگه	نوی	ښار	جمال	غوټۍ	گل

۳. لاندې مرکب نومونه په جملو کې وکاروئ.
 - مېرويس ميدان
 - بريکوت
 - زرخون ښار
 - سپين غر

ارزونه:

- ▶ آیا زده کوونکو مرکب نوم وپېژاند؟
- ▶ د مرکب نوم توري بېلگې له ياده ويلې شي؟
- ▶ په جملو کې يې مرکب نومونه وپېژاند؟
- ▶ د چوکاټونو له ورکړل شورو کلمو څخه يې مرکب نومونه جوړکړي شول؟

کورنۍ دنده:

لاندې مرکب نومونه په جملو کې وکاروئ!
 وزير اکبر خان، ميوند واټه،
 گل غوټۍ، گل سپين گل

شلم لوست اشتر (گله کار)

موخه، د متن سم لوستل، ليکل اود گله کار دگتې په ارزښت پوهېدل دي.

هڅونکي پوښتنې:

- آيا کله مو په گله و کارونو کې برخه اخيستي ده؟
- ويلى شئ چې گله کار څه گتې لري؟

سباوون د خپلې درې جريبه ځمکې د کرلو لپاره ډېر پېشان و، ځکه د کروندې مهال په تېرېدو، ځمکه يې په خپله نه شوه کړلې نو د خپلې مسانديني (توريکې) سره يې مشوره وکړه. هغې ورته وويل چې د کلي ځوانان ورته په اشتر و غوره سباوون هم د خپلې مانديني خبره ومنله او د کلي زلميان يې د جمعې په ورځ د اشتر لپاره راوغوښتل. سباوون نورو ځلميانو سره سهار وختي د ځمکې په اړولو پيل وکړ. تر غرمې پورې يې ځمکه واړوله، پتي او پولې يې جوړې کړې. توريکې، د غرمې لپاره ښه خوندوره ښوړو پخه کړې وه. د کلي ځلميانو په گله سره ډوډۍ و خوړه او د مازيگر تر لمانځه پورې يې په پتيمو کې راز راز سابه وکړل.

سباوون د توريکې له مشورې څخه ډېر خوښ و. د شپې چې سباوون او ماشومان يې د سترخان ته د ډوډۍ خوړلو لپاره کښياستل، سباوون خپلو ماشومانو ته وويل: ((گله کار زمونږ يو ډېر ښه دود دی. زه يو ازې و م، ځمکه مې نه اړولى شوه او نه کړلې)) خو گاونډيانو را سره مرسته وکړه. زه به په خپله هم د گاونډيانو په اشرونو کې هرومرو برخه اخلم. د ده زامنو هم وويل کله چې ځوانان شونو موږ به هم له خپلو گاونډيانو سره په کارونو کې برخه واخلو.

ښوونکي ته لارښوونې:
ښوونکي دې متن ولولي او د درس مطلب دې له زده کوونکو څخه وپوښتي.

ښوونکي دې د اثر د گټو په هکله معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې د گډ کار د گټو په هکله خبرې وکړي.
۲. زده کوونکي دې نوي کلمې په جملو کې وکاروي.
مهال - وخت - زلمی - ځوان - خوندوره - مزه دار - اثر - گډ کار
۳. لاندې نيمگړې جملې په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې بشپړې کړئ.
سپاوون د خپلې درې جريبه ځمکې د کرلو له پاره ډبر _____ و.
سپاوون د کلي ځلميان د جمعې په ورځ _____ ته را وغوښتل.
۴. لاندې کلمې په کتابچو کې وليکئ او بيا د ساده نومونو لاندې کرښه وکارئ.
سپاوون - ځمکې - کلي - خوښ - ځوانانو - کار - مرسته - اثر.

ارزونه:

آيا زده کوونکي متن سم لوستلی شى؟

زده کوونکو د گډ کار د ارزښت او گټې په هکله يوه ترلاسه کړه؟

آيا زده کوونکي کولى شي چې د گډ کار په ارزښت خبرې وکړي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د خپل گډ کار چې په کور، ښوونځي او يا په کوم بل ځای کې يې ترسره کړې وي، څو کرښې وليکي.

يو و يشتم لو ست د کونړ سيند

موڅه: د متن سم لوستل، ليکل او د کونړ د سيند په هکله معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

آيا د کونړ سيند موليدلی دی؟

ويلی شئ چې له دې سيند څخه څنګه کومې گټې ترلاسه کوي؟

د کونړ سيند د هندوکش له غرونو څخه سرچينه اخلي. د چترال له خوا د بريکوتې په سيمه کې کونړ ته د اخليږي او له دې ځايه د شيگل او اسمار پر لاره د دنگو دنگو غرونو په منځ کې له دم کلي يا اسعد آباد څخه تېر او مخ پر جلال آباد بهيږي. له دغه سيند سره د کامدیش او پيچ درې سيندونه هم يو ځای شوي دي. د کونړ د زراعتي ځمکو پر خړوبولو سر بېره کونړ ته يې ځانگړې ښکلا وربخښلې ده.

په دې سيند کې ډول ډول کبان او په شگو کې يې د سرو او سپينو زرو ذرې شته، چې ډلې ډلې ښکاريان د کبانو نيولو او زرتوتونکي د زرو په راغونډولو پسې ورځي. دا سيند د برېښنا د توليد او د ځمکو د خړوبولو لپاره ډېرې اوبه او د بندونو جوړولو لپاره مناسب ځايونه لري.

ښوونکي ته لارښوونې:

- د کونړ سيند په هکله دې معلومات ورکړي.
نوي کلمې دې د تختې پر مخ وليکي او معنا دې يې کړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. متن په چوپټيا سره ولولئ!
پيل شروع کيان ماهيم ښکلا ښايست
۲. نوي کلمې په جملو کې وکاروئ.
د لاندې جملو تش ځايونه په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.
د کونړ سيند هندو وگش له غرونو څخه _____ کېږي.
د کونړ سيند ډبر _____ لري.
د کونړ سيند ډبره زراعتي ځمکه _____
د کونړ سيند د کونړ ولايت ته زياته _____ ورکړي.

ارزونه:

- زده کوونکي متن لوستلی شي؟
آيا د متن د مطلب په هکله خبرې کولی شي؟
د توريو کلمو په معنا پوه شوي دي. او نوي کلمې په جملو کې کارولی شي؟

کورنۍ دنده:

د کونړ سيند په هکله هغه څه چې مو زده کړل، په خپلو کتابچو کې خو کرښې وليکئ!

دوه ويشتم لوست

مشتق نوم

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د مشتق نوم پېژندل او په جملو کې يې کارول دي.

هڅونکي پوښتني:

- ❖ آیا تاسو د مشتق نوم اوریدلی دی؟
- ❖ مشتق نوم څه ډول نوم ته وايي؟
- ❖ کولی شئ چې د مشتق نوم بېلگې ووايئ؟

مشتق نوم: هغه دی چې له یوې ریښې سره مختاری یا وروستاری وښلې او نوي کلمې ترې جوړې شي یا مشتق یا جوړ شوی نوم، د یوې خپلواکې (مستقلې) ریښې سره د لاهقي او سابقې په ښلولو جوړېږي. لکه: د (روغتیا) مشتق نوم د یوې مستقلې ریښې (روح) او د (تیا) وروستاری څخه جوړ شوي دی.

د (راتگ) مشتق نوم د (را) سابقې او د (تک) ریښې څخه جوړ شوی دی.

لاندي جملې ولولئ او هغو کلمو ته پام وکړئ ترڅو مو کلمو لاندي چې کرښه کښل شوي ده.

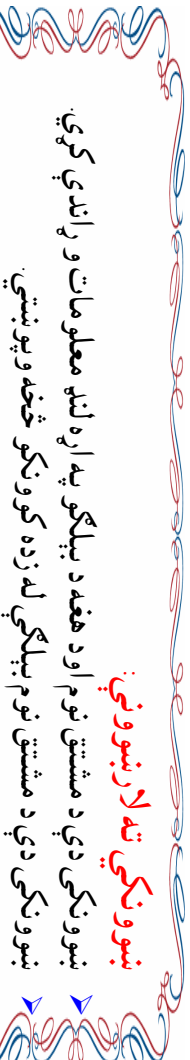
– زما خوږڅه ناروغه ده.

- ښوونکي د ښوونځي په میدان کې زده کوونکو ته وینا کوي.
- د تورگل پلار د نساچۍ په فابریکه کې کارگر دی.

په پورتنیو کلمو کې (خوږڅه، زرگر، کارگر، مشتق نومونه دي چې د یوې ریښې څخه د مختارو او وروستارو په ښلولو سره جوړ شوي دي. په لاندي توگه:

۱. د (خوږڅه) مشتق نوم چې د (خور) دريښې او د (څه) د لاهقي په یو ځای کېدو سره جوړ شوی دی.

۲. د (زرگر) مشتق نوم د (ښوونې) دريښې او د (گي) د لاهقي په ښلولو سره جوړ شوی دی.
۳. د (کارگر) مشتق نوم د (کار) دريښې او د (گي) د لاهقي یا وروستاري څخه جوړ شوی دی.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دي د مشتق نوم اورد هغه د بېلګو په اړه لنډه معلومات وړاندې کړي.
ښوونکي دي د مشتق نوم بېلګې له زده کوونکو څخه وپوښتي.

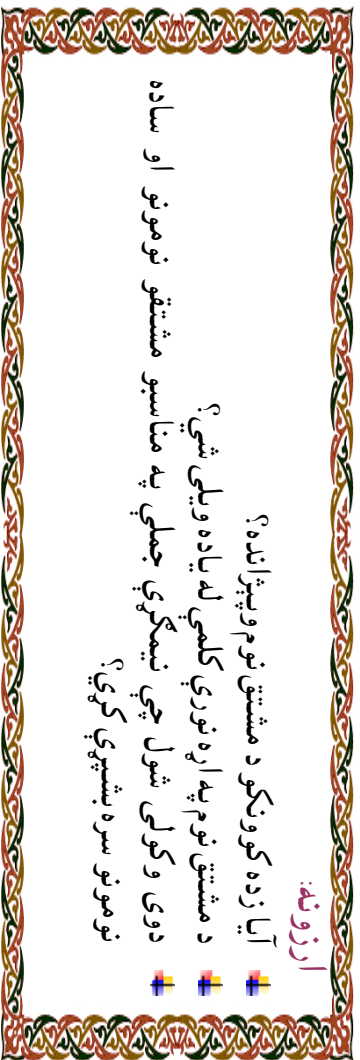
د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دي متن ولولي.
دلاندې جملو تش ځایونو لپاره په قوسونو کې ساده نومونه او مشتق نومونه درکول شوي دي. تاسې له دې کلمو څخه یوه مناسبه کلمه پیدا او جملې ورباندې بشپړې کړئ.
(کتاب ، کتابدار ، باغ ، باغوان گل ، ګلداڼی)
د کتابتون _____ باید په خپل وخت وروړل شي.
_____ باید کتابونه په ټاکلي ځای کې کېږدي.
د _____ د ونو په ساتلو او ډګلانو په کرلو ښه پوهیږي.
په _____ کې رنگا رنگ ګلان او ونې وي.
د _____ ساتنه ډېر مهارت غواړي.
د ژوي په موسم کې ګلان په _____ کې کینول او ساتل کېږي.

۳. دلاندې متن ولولئ او په دې کې مشتق نومونه پیدا او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.
افغانستان یو غرنی هېواد دی. داسې ښکلی هېواد د ونو او غرونو د لرلو له کبله ښه هوډلري
د دې وطن له هرې سیمې څخه راز راز غلې او مېوې لاس ته راځي.
په افغانستان کې ډول ډول طبی بوټي شته کېږي.

ارزونه:

- آیا زده کوونکو د مشتق نوم وپېژانده؟
- د مشتق نوم په اړه نورې کلمې له یاده ویلې شي؟
- دوی وکولی شول چې نیمګړې جملې په مناسبو مشتقو نومونو او ساده نومونو سره بشپړې کړي؟

کورنۍ دنده:

دلاندې د مشتق نومونو ریښې او لاحقې سره بېلې کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ
او بیا یې په جملو کې وکاروئ.
(ښکاري، سیلابیان، لوګری)

درویشتم لوست

موزیم

موضوع: د متن سم لوستل، لیکل، د موزیم په معنا او مفهوم پوهیدل او د موزیم د لرغونو آثارو د ارزښت په هکله معلومات ورکول دي.

هڅونکي پوښتنې:

- ❖ موزیم کوم ځای ته وايي؟
- ❖ تاسې کله موزیم لیدلی دی؟
- ❖ هلته مو څه شی لیدلي دي؟

موزیم هغه ځای ته وايي چې د یوه هیواد ارزښتناک او د ډېرو زمانو لرغوني آثار په کې ساتل کېږي چې له یوه ځایه بل ځای ته د لېږدولو وړ وي. د تېرو زمانو د خلکو له خوا هغه جوړ شوي شیان چې د اغوستلو، کارولو، خوړلو، او سپېدلو او لمانځلو لپاره یې جوړ کړي وي د تاریخي یا لرغونو آثارو په نامه یادېږي.

زموږ ګران هیواد افغانستان د نړۍ یو خورا لرغونی هیواد دی او ډېر لرغونی او زوړ تاریخ لري. تر اسلام د مخه په دې خاوره کې نور مذهبنه او ادیان لکه: زردشتي او بودايي رواج وو. د دې مذهبنو زیات آثار تر اوسه پورې زموږ په هیواد کې موندل کېږي. لرغوني آثار د یو هیواد د تاریخ د یوه سند حیثیت او ارزښت لري. د نړۍ خلک د خپلو تاریخي آثارو قدر کوي.

موزیم د تاریخي پېښو او واقعاتو د معلومولو او اټکل لپاره یوه غوره وسیله ده. او د تېروخت د ژوند بڼه، دود او دستور په ډاګه کوي. په افغانستان کې د هیواد د لرغونو آثارو د ساتلو په خاطر یو موزیم د کابل ښار په دارالامان کې موقعیت لري. دا موزیم په آسیا کې له مشهورو موزیمونو څخه ګڼل کېږي. لازمه ده چې موږ د موزیم په ارزښت وپوهېږو او په هغه کې د موجودو لرغونو آثارو ساتنه وکړو.

ښوونکي ته لارښوونې:

- متن دي ولولي.
- د موزيم د ارزښت په هکله دي معلومات ورکړي.
- له زده کوونکو څخه دي وغواړي چي د موزيم د ارزښت په هکله خبري وکړي.
- د متن څو جملې دي په زده کوونکو باندې وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

- متن دي ولولي.
- لاندي کلمي په کتابچو کې وليکئ! بيا د صفت تر کلمو لاندي کرښه وکارئ.
(گران، ډير، هيواد، ارزښت، قدر، غوره، آثارو، مشهورو).
- دلاندي کلمو، ضد پيدا او په خپلو کتابچو کې يې وليکئ!
الف: زور
ب: اسلام
ج: زيات
د: قدر
- پوښتي:
موزيم کوم ځای ته وايي؟ ځواب يې په کتابچو کې وليکئ.
لاندي جملې په کتابچو کې وليکئ! بيا يې تش ځايونه په مناسبو کلمو سره بشپړ کړئ!
الف: د کابل موزيم ډبر _____ آثار درلودل.
ب: زموږ _____ هيواد افغانستان د _____ يو خورالغونى هيواد دى.

ارزونه:

- زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- د موزيم په هکله يې پوهه ترلاسه کړه؟
- آيا زده کوونکي د موزيم او دهغه د ارزښت په هکله خبرې کولی شي؟
- په ورکړل شوو کلمو کې يې د صفت کلمې پيدا کړي؟
- د متضادو کلمو ضد يې پيدا کړي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دي د موزيم د ارزښت په اړه په خپلو کتابچو کې څو کرښې وليکي.

څلور ويشتم لوست د بټ کلا

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د بټ کلا په هکله معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

څوک ويلې شي چې د بټ کلا په کوم ځای کې ده؟
ستا سو په فکر د بټ کلا به کومو بادشاهانو جوړه کړې وي؟

وابي چې غزنوي ياد شاهان به په ژمي کې د هلمند بټ ته تلل. په بټ کې يوه غونډۍ وه. د دې غونډۍ پر سر غزنوي پادشاهانو يوه لويه او ښکلې کلا جوړه کړې وه چې څلورو خواوو ته يې لوی لوی برجونه درلودل. د دې غونډۍ په لمن کې بازار، کاروان سرايوڼه، حمامونه او لوی جوماتونه جوړ شوي وو. څو اوس هغه ښکلې ښار وړان دی ځکه دا ښار چنگيز او تيمور وسوځاوه. چې اوس د بټ د ښار يواځې يوه دروازه آباه پاتې ده چې پنځه ويشت متره اوږدوالی لري. دا دروازه په يو ولسمه ميلادي پېړۍ کې په خورامهات او ښکلې بڼې جوړه شوې ده. چې شته والی يې زموږ په تاريخي آثارو کې شمېرل کېږي.

نو لازمه ده چې موږ د خپل گران هېواد افغانستان په زړه پورې تاريخي آثار د زړه له کومې خوندي وساتو او هېچا ته دا اجازه ور نکړو چې دا ملي شتمني له منځه يو سي.

پنځه ويشتم لوست

د پښتو ژبې توري

موخه: د پښتو ژبې د تورو سم لوستل، ليکل او دتورو په هکله معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- ۱۱ ويلي شى چې د پښتو ژبې ټول الفبا (توري) خو دي؟
- ۱۲ پر هېرئ چې، کوم توري د پښتو اصلي توري دي؟

د پښتو ژبې الفبا څلور څلور پښت توري لري لکه:

آ	ا	ب	پ	ت	ټ	ث	ج	ح	خ	څ
ځ	د	ډ	ذ	ر	ز	ړ	ژ	ښ	س	ش
ښ	ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق	ک	گ
ل	م	ن	ڼ	و	ه	ی	ې	ی	ئ	ي

په دغو تورو کې (۲۲) توري د پښتو او فارسي ترمنځ گډ دي او نور اته توري يوازې په پښتو کې راځي چې هغه دا دي:

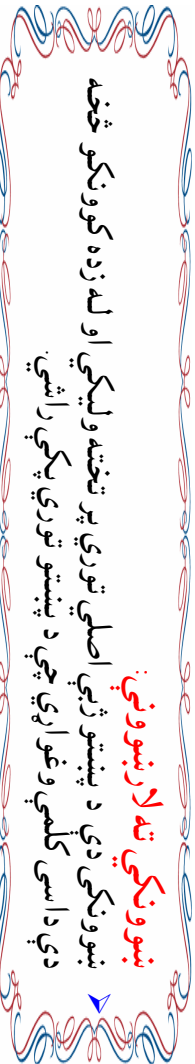
ټټ - ډ - ږ - ځ - ځ - ځ - ښ - ڼ

په دغو څلور څلور پښت تورو کې (۲۶) توري چې او څلور نور کومکي توري دي، په پښتو کې د عربي ژبې دغه لس توري هم په مستعار ډول کارول کېږي.

ث - ح - ذ - ص - ض - ط - ظ - ع - ف - ق
خو د پښتو په کلمو کې راځي او که په کومه کلمه کې راشي نو هغه به اصلاً پښتو نه وي.

د پښتو د الفبا بېلگې په کلمو کې:

آسمان، اس، باغ، پلار، توت، ټولگى، جامې، څوک، خراغ، خټکى، ځمکه، ديوار، ډوډى، ږوند، زنه، زلمى، سترگه، شپه، ښځه، کور، او داسى نور.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکی دې د پښتو ژبې اصلي توري پر تخته وليکي او له زده کوونکو څخه دې داسې کلمې وغواړي چې د پښتو توري پکې راشي.

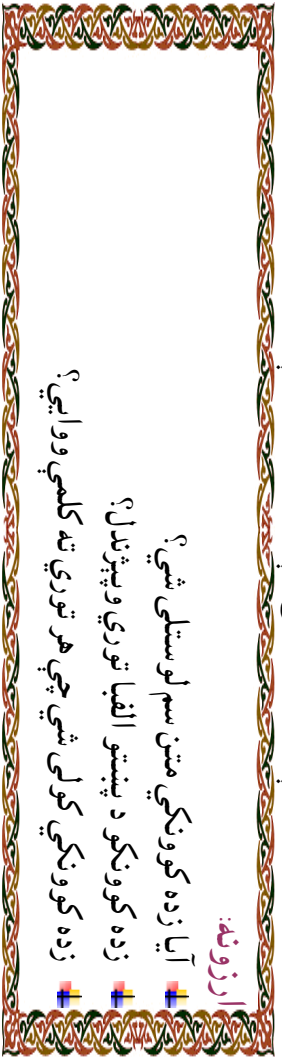
د زده کوونکو فعاليتونه:

- د لاندې لغتونو هم معنا کلمې په تشو ځايونو کې وليکئ. خاص، خاص، شريک، خپل: د پښتو ۲۱ توري د پښتو اوفارسي ترمنځ _____ دې. دې. د پښتو الفبا ۲۲ توري د _____ دې. بلل کېږي. کو مګي: په پښتو ژبه کې څلور توري _____ بلل کېږي. دهرې پوښتنې له پاره درې څوابونه درکړل شوي دي. تاسو يې سم ځواب په نښه کوئ او بيا يې په خپلو کتابچو کې وليکئ. په پښتو کې ټول مستعمل توري څو دي؟ د پښتو او دري ترمنځ ګډ توري څو دي؟ د پښتو په الفبا کې چپ توري څو دي؟ د پښتو الفبا کو مګي توري څو دي؟ د الفبا هر توري ته يوه کلمه په خپلو کتابچو کې وليکئ چې په همغاڼي توري پيل شوي وي. لکه: (آ) آسمان.
- د پښتو اصلي توري څو دي؟ بيا د هر توري له پاره درې کلمې په خپلو کتابچو کې وليکئ.
- لاندې پښتو ترو ته داسې کلمې جوړې کوئ چې توري د کلمې په سر، منځ او پای کې راشي.

- (ټ) _____ ټ - ټ - ټ - ټ
 (ځ) _____ ځ - ځ - ځ - ځ
 لکه: (څال) په سر کې (څټان) په منځ کې (مټ) په پای کې.

ارزونه:

- آيا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
 زده کوونکو د پښتو الفبا توري وپېژندل؟
 زده کوونکي کولی شي چې هر توري ته کلمې ووايي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د پښتو اصلي توروته کلمې جوړې او بيا دې په جملو کې وکاروي.

شپږ ویشتم لوست

الوتکه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د الوتکې په اړه معلومات پیدا کول.

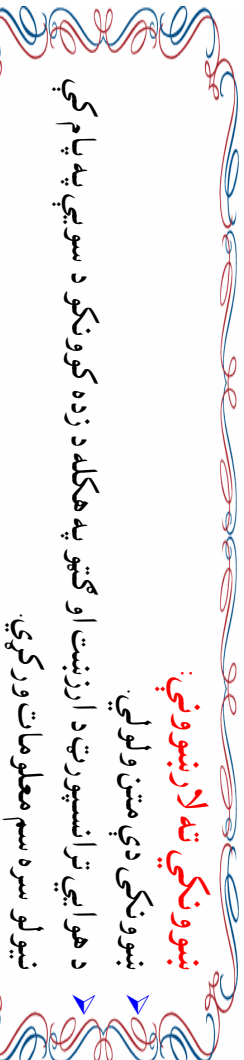
هڅونکې پوښتنې:

۱. ویلی شئ چې الوتکه د لومړي ځل له پاره چیرې او د چا له خوا جوړه شوه؟
۲. الوتکو د انسانانو په ژوند کې کوم بدلون راوستی دی؟

د الوتکې په وسیله انسانان له یوه ځای څخه بل ځای ته په ډېره لږه موده کې سفر کولی شي. الوتکې د انسان په ژوند کې زیات بدلون راوستی دی. الوتکه د لومړي ځل له پاره د (۱۹۰۳) م کال د دسمبر د میاشتې په (۱۷) نېټه د دو امریکایي ورونو چې اولیف رایت او ویلیورایت نومېدل په هوا کړه. دوی خپله لومړنۍ الوتنه د هغې الوتکې په وسیله چې یو ماشين يې درلود چې د لرگیسو، تارونو او ټوکړ څخه

جوړه شوي وه د (۳۷) مترو په واټن سرته ورسوله. دا په نړۍ کې لومړنۍ الوتنه وه. تردې وروسته نورو پوهانو د الوتکې جوړولو په کار کې ښه والی راوست، او په نړۍ کې راز راز الوتکې جوړې شوي دي. ځینې الوتکې تر (۱۴۰۰۰) مترو لوړوالی پورې الوتنه کولی شي، لویې الوتکې زیات شمېر کسانو له پاره ځای لري.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې متن ولولي.
د هوايي ترانسپورت د ارزښت او گټو په هکله د زده کوونکو د سويي په پام کې نيولو سره سم معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

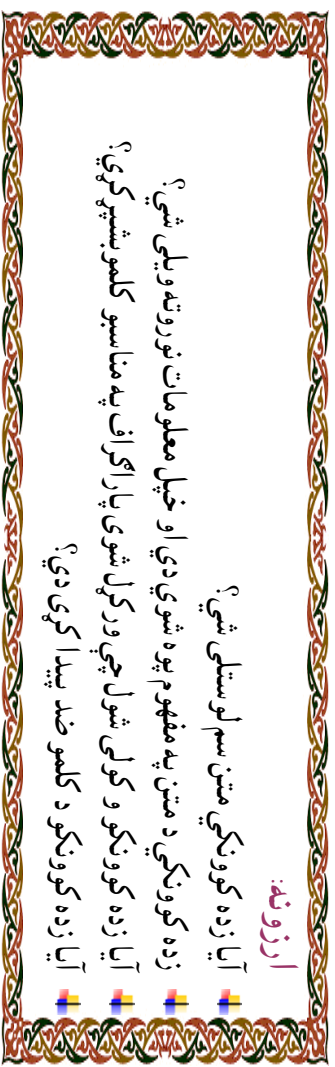
۱. متن د يو بل په مرسته ولولئ!
۲. د لاندې کلمو مترادف له چوکاټ څخه پيدا او د کلمو تر څنگ يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

تغییر - فاصله - دنیا - چټک - طیاره

- الف: الوتکه _____ د: نړۍ _____
 ب: بدلون _____ ه: تېر _____
 ج: واټن _____

۳. د لاندې پاراگراف تش ځايونه په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې بشپړ کړئ.
 الوتکه د لومړي ځل له پاره په ۱۹۰۳ _____ کال کې دوو _____ وروڼو
 چې _____ نومېدل جوړه کړه.

دوی خپله _____ الوتنه د هغې الوتکې په وسيله چې يو _____ يې درلود، چې
 د _____، تارونو او _____ څخه جوړه شوې وه د ۳۷ مترو په
 سرته ورسوله. د ا په نړۍ کې لومړنۍ _____ وه
 ۴. لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په جملو کې وکاروئ.
 (الوتکه - نړۍ - چټک - سفر - بدلون)

ارزونه:

آيا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
 زده کوونکي د متن په مفهوم پوره شوي دي او خپل معلومات نوروته ويلی شي؟
 آيا زده کوونکو وکولی شول چې ورکړل شوی پاراگراف په مناسبو کلمو بشپړ کړي؟
 آيا زده کوونکو د کلمو ضد پيدا کړی دي؟

کورنۍ دنده:
 د الوتکې د ارزښت او گټې په هکله خو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

اوه ويشتم لوست د کلام اجزاوي

نوم

موخه: د نوم په معنا او مفهوم باندې يو هېدل، په جملو کې د نوم سيم کارول، اود دې متن لوستل او ليکل دي.

هڅو ونکې يو بنسټي:

- ❖ تاسې د څو شیانو نومونه واخلئ؟
- ❖ ستاسو په فکر نوم څه ته وايي؟

نوم:

نوم د وينا هغې برخې ته وايي چې د هغه په واسطه يو شخص، حيوان يا شي نومول کېږي نوم د څوک، چا، څه شي او څه شیانو يو بنسټونه ځواب ورکوي. لاندې جملې ولولئ! تر ګومو کلمو لاندې چې کرښه اېستل شوي ده د انسان، حيوان يا د يو شي نوم را بنسټي.

۱. زړغونه نڼ بازار ته ځي.
 ۲. اڅک خپل ملاګري ته ليک ليکي.
 ۳. گل غوټه لمر ته ناسته ده.
 ۴. هغه آس زير رنگ لري.
- زړغونه، اڅک، گل غوټه، آس

کلمې ټول نومونه دي زموږ په ژبه کې د (څوک او چا) يو بنسټي د اشنا صو او د څه شي يو بنسټي د شیانو له پاره راځي.

مثلاً چا – څوک؟ – غوټه – اېمل – او زمری.

يادونه: په پښتو کې چا او څوک د مفرد او جمع د پاره يو ډول راځي او توپير يې د جملې په خبر کې څرګندېږي.

څه شي؟	ونه،	موتړ،	اوبه،	ځمکه.	څه
شيان؟	ونې،	ګلان،	ميری.		
غرونه،					

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په لور آواز ولوله!
د نوم او دهغه د مثالونو په وړاندې کولو سره معلومات ورکړه!
پرزده کوونکو باندې د نوم بېلگې د تختې پر مخ مشتق او تمرین تر سره کړه!

دزده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په لور آواز ولولي.
۲. لاندې نومونه په خپلو کتابچو کې وليکئ بیا د انسان نومونه پکې په نښه کړئ.
(زرغونه، روښان، ونه، څوکی، آس، پسه).
په لاندې نومونو کې د شیانو نومونه په نښه کړئ!
(مېز، گېلاس، ساعت، ونې، گلان، لاسونه).
۳. لاندې متلونه په خپلو کتابچو کې وليکئ او بیا تر نومونو لاندې يې کرښه وکارئ!
۱. لمر په دوو گوتو نه پټیږي.
۲. له بیکاره هر څوک بې زاره دی.
۳. ستا څه کمې دی، چې په لاس دې سورغمی دی.
۴. شرمښ هغه مېړه وي، چې له رمې څخه جلا وي.
۵. خپله خوله هم کلا ده هم پلا ده.
۵. زده کوونکي دې په دوه کسيزه توگه يو بل ته املا ووايي او خپلې غلطۍ دې د ښوونکي په مرسته اصلاح کړي.

ارزونه:

- آيا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
د نوم او دهغو مثالونو په وړاندې کولو سره کولی شي معلومات ورکړي؟
آيا زده کوونکي وکولی شول چې د انسان، حيوان او د شیانو نومونه په ورکړل شوو نومونو کې په نښه کړي؟
په ورکړل شوو متلونو کې يې نومونه پيدا کړی شول؟

کورنۍ دنده:

په خپله خوښه د انسان، څارويو، او شیانو نومونه په خپلو کتابچو کې وليکئ بیا يې په جملو کې وکاروئ.

اته و يشتم لو ست

تلويزيون

موخه: د متن سم لو ستل، ليکل د تلويزيون پېژندل او

د تلويزيون په اړه معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

په انځور کې څه وښی؟

تاسې د تلويزيون کومو څيرونو سره مينه لرئ؟

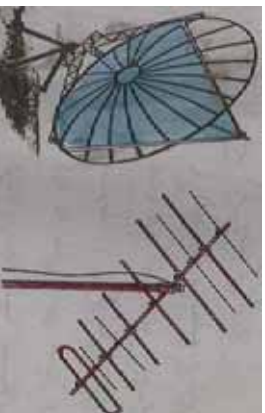
تلويزيون د څېرو رسولو هغه وسيله ده چې د آواز سر بېره تصوير هم ښيي. تلويزيون يو داسې بکس دی چې مخې ته يې ښيښه لگېدلې ده. په دې ښيښه باندې د ويونکو او نورو شیانو تصويرونه څرگندوي. د دې شاته د وړو وړويزو يو جال دی. تلويزيون د راډيو يو پر مخ تللی شکل دی. توپيريې دادی چې مونږ له راډيو څخه يوازي غږونه اورو او په تلويزيون باندې له آواز سر بېره تصويرونه هم راځي.

بل توپيريې دادی چې راډيو تر ليري ځايونو پوري اورېدل کېږي. خو تلويزيون له خپل مرکز څخه تر (۷۰) کيلو متره ليري اورېدل او ليدل کېدای شي. خو اوس د دېش اتننونو په جوړولو سره دا کار اسانه شوی دی. د هر ځای او دهر هېواد په تلويزيون کې ډول ډول پروگرامونه خپريږي.

په تلويزيون کې د قرآن کریم ښوونه، تلاوت، روغتيايي پروگرامونه، څېرونه، تفريحي پروگرامونه، سپورتي لوبې، ترانې، سندرې، مرکې او ښوونيز فلمونه او داسې نور خپريږي.

هر څوک د خپلې خوښې پروگرامونه په خپل وژگار وخت کې گوري.

تلويزيون د بيلا بېلو ښارونو، هېوادونو او کليو عکسونه ښيي. د ټولې نړۍ له حالاتو څخه مونږ څېروي. د ساينس او د نورو علومو سبقونه را ته ښيي. تلويزيون له سهار څخه تر ماښامه پوري د ماشومانو او ځوانانو د ښې روزنې له پاره هم ښوونيزي او روزنيزي څيرونې لري او ترې گټه اخلي.

زموږ د هېواد ماشومانو او ځوانانو ته په کار ده چې دوی د ټلويزيون تعليمي او تربیوي خبرونې وگوري او گټه ترې واخلي. د ټلويزيون د کتلو په وخت کې باید تاسې ليرې کښیښئ. ځکه چې ترډې کېناستل سترگو ته زیان رسوي.

د انگلیسی (برد) او امریکایی (جنکټر) په هڅو پر (۱۹۲۵) م کال کې د برېښنا په څپو کې ټلويزيون د عکس لېږدولو تجربه بریالۍ شوه او بیا یو شمېر نورو پوهانو ددې کار په بشپړتیا کې هڅې وکړې او د ټلويزيون تمداره یې په نړۍ کې وروښودله.

ښوونکي ته لارښوونې:

- ▶ متن ولوله!
- ▶ د ټلويزيون د ارزښت او گټو په هکله معلومات ورکړه!
- ▶ له زده کوونکو څخه پوښتنې وکړه چې کوم پروگرامونه د دوی له پاره په زړه پورې دي په دې هکله دې خبرې اترې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. لغتونه	او معناگانې:	لغتونه	او معناگانې:
شکل	ښه	توپیر	فرق
تصویر	عکس	مرکو	خبرو
تلاوت	سم لوستل او قرائت	زیان	ضرر
هڅې	کوښښونه		

۲. په خپلو کناېجو کې له پورتنیو لغتونو څخه مناسبې جملې جوړې کړئ!

۳. په لاندې کلمو کې د ضمیر کلمې په نښه او په خپلو کناېجو کې یې ولیکئ.

(ټلويزيون، وسیله، هغه، دوی، څوک، مور، ملت، ټول، زموږ، تاسې)

ارزونه:

- ▶ آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- ▶ د ټلويزيون په اړه یې پوهه ترلاسه کړه؟
- ▶ زده کوونکي کولی شي چې د ټلويزيون د ارزښت او گټو په هکله خبرې وکړي؟
- ▶ په ورکړل شویو کلمو کې یې ضمیرونه وپېژندل؟

کورنۍ دنده:

د ټلويزيون کومه خپرونه مو خوندي ده؟ په باره کې په خپلو کناېجو کې څو کرښې ولیکئ.

نهه و يشتم لو ست د ماین خطر ونه

مو خه: د متن سم لو ستل، لیکل او د ماین له
خطر ونو څخه د ځان ژغورل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

❗ که چېرې داسې ډبرې په یو ځای کې ووینو چې په سره رنگ
په نښه شوي وي باید څه وکړو؟

❗ د ناچاودلو مریمو او ماینونو په لیدو سره باید موږ چاته خبر ورکړو؟
زرمینه د خپلې ترور کره تالله. کومه لاره چې د هغې د ترور کورته تللي وه، له یوې
د بښتي څخه تېرېده چې ځینی نا پېژندل شوي شیان موجود وو.

یوه ورځ د مخه زرمینې ته د ماینونو د خطر
پېژندنې او ناچاودلو شیانو د کورس
ښوونکي د ماینونو له خطر څخه د مخنیوي په
اره معلومات ورکړی و، د لارې په اوږدو کې
زرمینې ته د خپل استاذ خبرې په یاد وې او په
فکر کې یې راگرځېدلې، هسې نه چې په کوم
ماین وربرابره شي. په همدې فکر کې وه چې نابیره یې سترگې په ماین ولگېدې.
زرمینه یې له دې چې وارخط شي ودرېده او د خپل استاذ ټولې خبرې یې را په یاد
شوي. لو مری یې هغه د ډبرې په وسیله په نښه کړ. خو په دې یې هم تسلي ونه شوه
بیا یې یوه توتڼه را واخیسته او په هغه ځای کې یې د یوې نښې نښانې په شکل
کښود. په خپله په هماغه لاره چې راغلي وه ستنه شوه او د ماین پاکې دفتر ته
یې خبر ورکړ، د ماین پاکولو یوه ډله له زرمینې سره روانه شوه او هغه سیمه یې له
ماینونو څخه پاکه کړه. د ماین پاکې دفتر د زرمینې ښوونځي ته د هغې د ښه کار
په خاطر یو ستاینلیک واستوو. بله ورځ سربښوونکي د ښوونځي ټول
زده کوونکي راوبلل او د زرمینې د هوښیاری، کیسه یې ټولو ته بیان کړه. بیا یې له
زرمینې څخه مننه وکړه او ستاینلیک یې ورکړ. سربښوونکي له ټولو

زده کوونکو، خخه و غوبنستل چي بايد د زرميني په شان له هوبنسياري او زيرکي خخه کار واخلې. د ماین د ليدلو په صورت کي بايد د ماین پاکی، دفتر ته خبر ورکړو که مو سسه ليري وي نو بنيايي چي د کلي مشران او سپين بډيري خبر ورکړي.

بنوونکي ته لارښوونې:

د ماین د خطرونو په هکله معلومات ورکړه!
 زده کوونکي وهڅوئ چي د ماینونو د خطرونو په هکله چي څه معلومات لري خبري پرې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

- د لاندې کلمو مترادف له درکړل شويو کلمو خخه پيدا او د کلمو ترڅنگه يي په خپلو کتابچو کي وليکئ.

سمدوار	ناخايه	تابيرو
تيري	لوتقي	ډبرې
باور	اطمينان	تسلي
خبره	بنه	شکل
کلی	منطقه	سيمه
- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وياست او خپل ځوابونه د پارگراف په بڼه پر خپلو کتابچو کي وليکئ.

الف: زرمينه چيرته تله؟
 ب: په لاره کي يي څه وليدل؟
 ج: زرميني څه وکړل؟
 د: بيا يي چاته خبر ورکړ؟
 و: که تاسي هم په کومه سيمه کي له ماین سره مخامخ شئ څه کولی شئ؟
- لاندې کلمې په خپلو کتابچو کي وليکئ او د ضمير له کلمو خخه کرښه وکاروئ.

ورځ	هغه	ماین	سيمه	چا	څوک
الف:	زرمينه يي له دي چي	شي،	ود زېده.		

ارزونه:

- زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- زده کوونکو د ماین د نښو په اړه معلومات پيدا کړي؟
- آيا زده کوونکي د متن په مطلب خبري کولی شي؟
- په ورکړل شويو کلمو کي، د ضمير کلمې پيدا کړي؟

کورنۍ دنده:

د لوستل شوي کيسې مطلب په خپلو کتابچو کي وليکئ.

د پښم لوست د تپ تړل

موخه: دمتن سم لوستل، ليکل او د تپ د تړلو په هکله معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

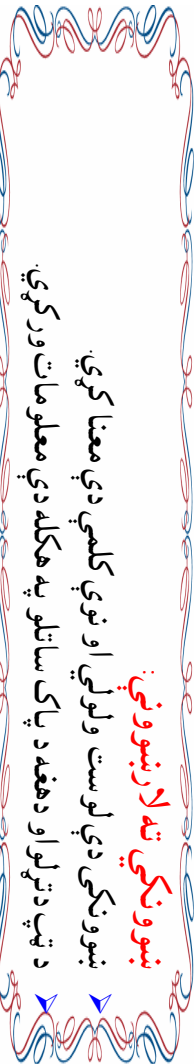
- آيا ستاسو کوم ځای کله تپي شوی دی؟ بيا مو د خپل تپي شوي ځای په اړه څه فکر کړی دی؟
- که يو ځای مو تپي شي څه بايد وکړئ؟

رحمان او اجمل په بڼې کې لوبې کولې. د لوبو په وخت کې ناڅاپه د رحمان پښه وښوېده او په ځمکه راوغورځېده. لاس يې تپي او د پږ ژوبل شو.

اجمل نور څه پيدا نه کول يو څه خاوره يې دهغه پر تپي شوي ځای واچوله چې وينه يې پرې بنده شي. کله چې رحمان کورته راغی مور يې شلېدلې کالې او د لاس تپ ولید. ترې يې وپوښتل چېرې دې ځان ژوبل کړ؟ رحمان وويل مور جانې ما او اجمل دا وړو په بڼې کې لوبې کولې چې ناڅاپه مې پښه وښوېده او پر ځمکه وغورځېد مور يې نور هېڅ ونه ويل لومړی يې په پاکو او بو او صابون د هغه تپ له خاورو او وينو ومينځه او په يو نرم او پاک توکر يې وټاره چې وينه يې بنده شي. کله چې دهغه پلار خبر شو رحمان يې د کلې نږدې کلينیک ته ورووست. پلار يې د اکټر ته ټوله کيسه وکړه د اکټر د هغه تپ له خاورو څخه ښه پاک کړ، بيا يې د ميکروب ضد درمل پرې واچول او زخم يې وټاره.

بيا يې ورته وويل: پر تپ خاوره او نسوار اچول د پږ زيان لري. تيتا نوس او نورې خطرناکې ناروغۍ مينځ ته راوړي او کله کله د تپي د مړينې سبب گرځي. په خاورو کې ډول ډول ميکروبونه وي چې که پر ژوبل شوي ځای واچول شي په ډېره اسانۍ سره دغه ميکروب د انسان بدن ته ننوځي د تپونو په جوړېدو کې پاڅولې لومړۍ درجه ارزښت لري څوک چې تپ ترې بايد خپل لاسونه په پاکو او بو او صابون پرې مينځي او بيا زخم په پاکه ټوټه وتړي او تر جوړېدو پورې پاک وساتل شي.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې لوست ولولي او نوي کلمې دې معنا کړي.
د تپ د تړلو او دهغه د پاک ساتلو په هکله دې معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې د لوست متن ولولي، بيا دې د هر گروپ يوتن د تپ د تړلو په هکله خبرې وکړي.
لغتونه او معناگانې:

تپ - زخم ناخاپه - نابيره

شليدلې - خبرې تپوکر - تپوته

۳. لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ!

۱. رحمان او اجمل په بڼ کې څه کول؟

۲. ډاکټر د رحمان پلار ته څه وويل؟

۳. کوم شى د تپتانوس د ناروغۍ سبب کېږي؟

۴. له درکړل شوو قوسونو څخه د کلمو سم شکل وټاکئ او د جملو په تشو ځايونو کې يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

اجمل دهغه په تپ يو موټى _____ و اچوله.

ډاکټر وويل: په تپ خاوره اچول ډېر _____ لري.

د زخم په مينځلو کې د اېشولو اوبو او _____ څخه گټه واخلي.

د تپ _____ به پاک تپوکر ښه وي. (تړل، ټول).

تپ بايد لومړى په پاکو اوبو _____ شي.

۵. دلاندې مفردو کلمو د جمع شکل په خپلو کتابچو کې وليکئ

بڼ - ډاکټر - تپ - لويه - لاس - پلار

ارزونه:

۱. آيا زده کوونکي متن لوستلى شى؟

۲. آيا دوى د تپ په هکله خبرې کولى شى؟ او د تپ د لارو چارو په اړه يې

معلومات ترلاسه کړ؟

۳. پوښتنو ته يې ځوابونه وويلى شول؟

کورنۍ دنده:

لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په جملو کې وکاروئ.
(تپ، زخم، خاوره، پاکوالى، ميکروب، بڼ)

يو د پر شلم لوست

د نشه يي توکو زيانونه

موخه د متن لوستل، ليکل، د نشه يي توکو په زيانونو پوهېدل او له هغو څخه ځان ساتل دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- آيا ويلی شئ چې نشه يي توکي په څو ډوله دي؟
- که چېرې يو څوک په نشه يي توکو روږدی وي د هغه ژوند به څه ډول وي؟

نشه هغه حالت ته وايي چې نشه کوونکی يې د عادي حالت څخه ووځي. او د بنسو او بدو توپير و نشي کړای. نشه يي توکي لکه چرس، بنګ، ترياک، هيروين، شراب او داسې نور. چې په هره بڼه وکارول شي بدن ته زيان رسوي. او انسان خپل جسمي او روحي فعاليتونه په ښه توګه سرته نشي رسولي. پورته نشه يي توکي په اقتصادي لحاظ انسان ته زيان رسوي. نشه يي انسان د نشي د ترلاسه کولو له پاره په هره بڼه چې وي پيسې ورکوي. له اقتصادي زيان سر بيره د انسان په وجود کې ډول ډول ناروغۍ رامنځ ته کوي. او د هري ورځي په تيريدو سره د خپل وجود پياوړتيا له لاسه ورکوي. نشه يي کسان د وجود په کمزوري کېدو نه شي کولی چې خپل ورځيني کارونه سرته ورسوي او يا د خپلو کارونو له پاره مهال وپش په پام کې ونيسي. نشه يي کسان د خپل بيکاره او کمزوري وجود له مخې د کار کولو له ډګر څخه وځي ورو له غريبۍ سره مخ کېږي د خپلې کورنۍ او ټولني د اوږو بار ګرځي. ډېر تنګي ځوانان د نشه يي توکو د پيسو د ترلاسه کولو له پاره په غلا او نورو ډول ډول جرمونو لاس پورې کوي. د نشه يي توکو د عادت عوامل: جګړه، کلوالی، بې وسي، ناوړه او خراب ملګري او کورنۍ ستونزې او داسې نور دي، نو په کار ده هغه کسان چې په دې ناوړه عمل باندې

اخته دي له ځان سره پياوړې او قطعي پرېکړه وکړي او دغه بد او زيان رسوونکي عمل پرېږدي. او پر ځای يې خپل وجود په مېوو او دانو پياوړی کړي. ترڅو په ژوند کې نېکمرغه او بريالی و او سي.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې متن ولولي او بيا دې د نشه يي توکو په زيانونو لاندې خبرې وکړي.
ښوونکي دې له زده کوونکو څخه په وار وغواړي چې د نشه يي توکو نومونه واخلي او د زيانونو په اړه دې يوه جمله د تختې پر مخ وليکي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي.
۲. د نشه يي توکو نومونه دې واخلي او په زيانونو دې نور وته معلومات ورکړي.
۳. لاندې پوښتنو ته مناسب ځوابونه وايي.
۴. د نشه يي توکو د عادت عوامل کوم دي؟
نشه يي خلک ولې خپل ورځيني کارونه په سمه توگه نه شي ترسره کولی؟
د لاندې کلمو ضد پيدا او د کلمو ترڅنګه يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.
ښه - - وړځ - - جگړه - - خراب

ارزونه:

- آيا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- زده کوونکو د نشه يي توکو د زيانونو په هکله يو هه ترلاسه کړه؟
- آيا زده کوونکي کولی شي چې د نشه يي توکو د زيانونو په هکله خبرې وکړي؟
- زده کوونکي کولی شي چې د نشه يي توکو د زيانونو په هکله څو کرښې وليکي؟

کورنۍ دنده:

نشه يي انسان ولې خپل ورځيني کارونه په سمه توگه نشي ترسره کولی؟
په دې هکله څو کرښې وليکئ.

دوه د پرشم لوست د چيني غاړه

موضوعه: د متن لوستل، ليکل د چيني د اوبو د ارزښتمنو او گټو په هکله معلومات ورکول او په متن کې د صفت د کلمو په نښه کول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

❖ تاسو په کوم ځای کې چينه ليدلې ده؟

❖ په کومو ځايونو کې چيني موجودې دي؟

الله پاک زموږ د گران هېواد په ځينو ځايونو کې ښکلي او د خوښو ورو او بو چيني پيدا کړي دي. د چينو اوبه ډېرې زړې، پاکې او سړې دي. زموږ د خلک د څښاک له پاره د چينو اوبه کاروي. زياتره چيني د غرونو په لمنو او ښکلو درو کې موجودې

وي، چې د هغو سيمو خلک ورڅخه پوره گټه اخلي. ښځې، نجونې او پيغلې د څښلو د اوبو دراورلو له پاره چينو ته ځي او په منگي کې اوبه راوړي. د چيني اوبه د خداى (جل جلاله) لوى نعمت دى، نو ددې وړيا نعمت په هکله زموږ خلکو په لنډيو کې په ډېره ښه توگه د چينو يا دوني کړې دي. غوره داده چې د چينو له اوبو سره بې پروايي ونه کړو او په هغو کې د چيليو د اچولو او يا نورو وړانيو څخه په کلکه ډډه وکړو او ددې طبيعي زېرمې په ساتنه کې ډېره پاملرنه ولرو.

ښوونکي ته لارښوونې:

- ▶ متن دي ولولي!
- ▶ د چيني د ارزښت په اړه دي معلومات ورکړي!
- ▶ په زده کوونکو باندې د متن له مخې د صفت کلمې پيدا او د تختې پرمخ وليکي.
- ▶ زده کوونکي دي وهڅوي چې د چيني په هکله نورې لنډۍ له ياد زده کړي او بيا دې په ټولگي کې ووايي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دي متن ولولي.
۲. د چينو د ساتلو په اړه دې څو زده کوونکي خبرې وکړي.
۳. پوښتنې:

▶ د چيني اوبه ولې سړي دي؟

▶ د چيني اوبه ولې رڼې او پاکې دي؟

۴. لاندې کلمې ولولئ، په خپلو کتابچو کې يې وليکئ، د صفت کلمې په نښه کړئ او وروسته يې په جملو کې وکاروئ.

پاک -	چينه -	هيواد -	گران -	ښکلو -	غزنی -
ډبر -	گټه -	خاک -	اوبه -	رڼې -	پاملرنه -

ارزونه:

▶ زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟

▶ آیا دوی د چينو د ارزښت او گټو په اړه خبرې کولی شي؟

▶ زده کوونکو پوښتنو ته سم اوبونه وويل؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې د چيني د ارزښت او گټو په اړه څو کرښې وليکئ!

دري د پرشم لوست خاص نوم

موضوعه: د متن لوستل، ليكل د خاص نوم پېژندل او په جملو كې يې كارول دي.

هڅو ونكي پوښتنې:

- ❧ څوك ويلې شي چې خاص نوم كوم نوم ته وايي؟
❧ تاسې د خاص نوم څو بېلگې ووايئ!

- خاص نوم: د ټاكلو اشخاصو او شيانو د نومونو له پاره كارول كېږي،
لكه: خوشحال خټك، جامې، ميرويس نيکه، غازي امان الله خان او نور...
د لاندې كلمو په هره برخه كې يو لړ خاص نومونه راوړل شوي دي تر لوستلو
وړسته خاص نومونه پيدا كړئ او بيا يې په خپلو كتابچو كې وليكئ.
1. خوشحال خټك، رحمان بابا، ملالي، زرغونه انا.
 2. بناورنه، كابل، تنگهار، قندهار، پېښور، توکيو.
 3. هيوادونه: افغانستان، امريكا، ايران، پاكستان.
 4. سيندونه: هريرود، هلمند، آمو، كو كچه.
 5. بحيري: كسپين، توره بحيره، مديتراڼه.
 6. اوقيانوسونه: د اطلس او قيانوس، د هند او قيانوس.
 7. سياري: عطارد، زهره، مريخ، زحل، او رانوس.
 8. ورځپاڼې: د كابل انيس ورځپاڼه، د كابل بناورد اصلاح او هيواد ورځپاڼې
 9. مجلې: د كابل عرفان، كابل، د كمكيانو انيس.

ښوونکي ته لارښوونې:

- ښوونکي دې متن په لور، آواز ولولې.
- د خاص نوم د پېژندلو شو بېلگې دې پر تخته وليکي.
- لکه: افغانستان، بلخ.
- ښوونکي دې د متن نوي کلمې د تختې پر مخ وليکي. او له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې خاص نومونه په گڼه کړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. متن دې په لور، آواز ولولې.
 - مزار شريف - تنگرهار - کابل - زرغونه انا - رحمان بابا -
 - آمو سيند . د تنگرهار سپين غر - ايران -

۳. لاندې متن په خپلو کتابچو کې وليکئ، بيا تر خاصو نومونو لاندې يې کرښه وکارئ. شېر باز اکا خپلو زامنو سره رگل او چنار گل ته نصيحت کاوه او ويل يې: «گرانو زامنو! زما خبرې په غوره سره واورئ. تل يو موقی او سئ. څوک مه پيريدئ چې ستاسو تر منځ درز واچوي. کومه رمه چې له ما څخه تا سو ته پاتې ده د زياتوالي په حال کې ده. نو اوس د پخوا په شان د امکان نشته چې مېرې د څرله پاره يوازې د بکرا دښتې ته بوځئ. ښه به دا وي چې رمه د سپين غره او يا تور غره په لمنو کې وپيايئ.

ارزونه:

- زده کوونکي متن لوستلی شي؟
- آيا زده کوونکو د خاص نوم په اړه پوهه ترلاسه کړه؟
- په متن کې يې خاص نومونه پيدا کړای شول؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په کور کې څو خاص نومونه په کتابچو کې وليکي او بيا دې په جملو کې وکاروي.

يادونه:

بکرا د قره په ولايت کې د يوې دښتې نوم دی.

څلور د پر شم لوست گل پاچا الفت

مَوْخُف: د متن سم لوستل، لیکل، د گل پاچا الفت پېژندل او په متن کې د خاص نوم په نښه کول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

آیا د گل پاچا الفت په هکله څه ویلی شی؟
څوک کولی شي چې د دې لیکوال په هکله خپلو تړاو لیکوالو ته معلومات ورکړي؟

گل پاچا الفت د میر سید پاچا زوی په (۱۲۸۷) لمريز هجري کال د لغمان د قرغیو د ولسوالۍ په عزیز خان کڅ کې زېږېدلی و، دی یو پوه او فاضل انسان و. د خپل وخت پوهې یې حاصل کړې، څرنگه چې دغه ستر او نو میالی لیکوال او شاعر د زده کړې په پړاو کې ډېر ژکې او هوښیار و، نو پر خپلو استاذانو ډېر گران و.

نو مورې کلونه کلونه د هېواد په علمي او فرهنگي ټولنو کې دنده ترسره کړې ده. ډېر کتابونه یې لیکلي دي. «غوره نثرونه» او «غوره اشعار» یې مشهور کتابونه دي.

ښاغلی الفت په خپلو لیکنو کې مور ته بلنه را کوي چې علم او پوهه زده کړو او عمل ورباندې وکړو. لکه چې وایي: بې عمله پوهه د غلطې پوهې مثال لري او غلطه پوهه له انسان څخه شیطان جوړوي. همدا رنگ خپل هېواد او خلک ورباندې گران وو او ټول افغانان د دې هېواد بچیان بولي، لکه چې وایي:

دیوه وطن او لادیو تیر له سره په هېواد یو
دا وطن دی په مور گران
دا وطن دی د افغانان

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې متن په لور او از ولولي.
ښوونکي دې د متن د مهمو ټکو په هکله زده کوونکو ته گټور معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په چوپټیا سره ولولي.
۲. لاندې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ او بیا یې تشخایونه په مناسبو کلمو سره بشپړو کړئ.
۳. د بناغلي الفت یو ښه _____ او لیکوال و. مشهور کتابونه دي.
۴. په متن کې خاص نوم پیدا او په خپلو کتابچو کې یې وليکئ.

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
۲. زده کوونکي د گل پاچا الفت په هکله خبرې کولی شي؟
۳. زده کوونکو د شعر مطلب په نثر وليکلی شو؟
۴. زده کوونکو په متن کې خاص نومونه پیدا کړل؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د گل پاچا الفت په اړه، څه چې یې زده کړل، خو کرښې وليکي.

پنځه دېر شلم لوست عام نوم

موخه: د متن لوستل، ليکل، د عام نوم پېژندل او په جملو کې يې کارول دي.

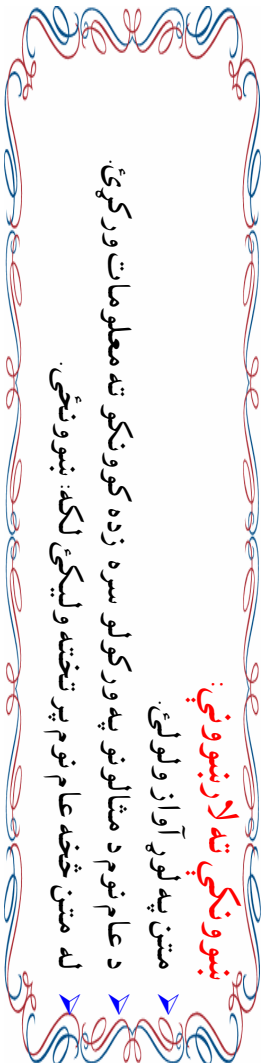
هڅو ونکې پوښتنې:

- ❏ ستاسو په فکر عام نوم څه ډول نوم ته ويل کېږي؟
- ❏ تاسې کولی شئ چې د عام نوم څو بېلگې ووايئ؟

عام نوم: هغه نوم ته وايي چې په خاصو او ټاکلو شیانو او ځایونو د لالت نه کوي. عام نوم هغه خپلواکه معنا وale کلمه ده چې په خپل ځان او دخپل ځان په شان نور موجودات په عامه بڼه راښيي.

د مثال په توگه: سړی، ونې، بزگران، بازار، ښار، کلی، بانډه، ښځه، نجونې، هلاکان، استاذ، کتاب، قلم، کور.
لاندې جملې ولولئ ترڅو مو کلمو لاندې چې کرښه ایستل شوي ده هغو ته پام وکړئ:

۱. په ښوونځي کې زده کوونکي زده کړه کوي.
 ۲. سېلاب راغی او ونې يې له بېخه واېستي.
 ۳. د اطفایي کارکوونکو نن په بازار کې ډېر زیات اور مړکي.
 ۴. د کابل په ښار کې څو کاله دمخه داسې بسونه په کار لوبېدلي وو چې د برېښنا په واسطه يې کار کاوه.
 ۵. ځینې خلک په ښار او ځینې يې په کلی او بانډو کې ژوند کوي.
- په پورتنيو جملو کې ښوونځي، زده کوونکي، ونې، کارکوونکي، بازار، اور، ښار، کلی، بانډه، بسونه، او برېښنا داسې کلمې دي چې یو ټاکلی شخص او یا شی نه ښيي، بلکې عام نوم راښيي، ځکه ذکر شوي نوم ته عام نوم وايي.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په لوړ آواز ولولئ.
د عام نوم د مثالونو په ورکولو سره زده کوونکو ته معلومات ورکړئ.
له متن څخه عام نوم پر تخته وليکئ لکه: ښوونځی.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. متن يو د بل په مرسته په چوپتيا سره ولولئ.
۲. هر گروپ دې د عام نوم په معنا او مفهوم په خپل منځ کې خبرې وکړي او بيا دې له هر گروپ څخه يو تن د تړلگي په مخکې د عام نوم تعريف له ياده ووايي او څو عام نومونه دې د بېلگې په توگه پر تخته وليکي.
۳. لاندې شعر تر لوستلو وروسته په خپلو کتابچو کې وليکئ او تر عامو نومونو لاندې يې کرښه وکارئ.
مردان هغه دي چې همت ناک وي
د ننگ په کار کې چست وچالاک وي

خوشحال خټک

۴. لاندې متن ولولئ او يو ازې عام نومونه پيدا او په کتابچو کې يې وليکئ.
افغانستان يو زراعتي هېواد دی. ډېر خلک يې په بزگرۍ او مالدارۍ بوخت دي. دوی په کرونده کې له ماشينونو او ترکټورونو څخه گټه اخلي، زمونږ د هېواد زيات شمېر خلک د کورنيو څارويو له حاصلاتو، لکه شيدې، مستې، پوڅي، غوښې او غوړو څخه گټه اخلي او همدا ډول له وريو، پوستکو، کولمو او د څارويو له ښکرونو څخه هم گټه اخلي، چې زمونږ د هېواد د صادراتو لويه برخه جوړوي.

ارزونه:

- ☑ زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- ☑ زده کوونکو د عام نوم په هکله پوهه تر لاسه کړه؟
- ☑ زده کوونکي د عام نوم په اړه خبرې کولی شي او بېلگې يې په نومونو او کلمو کې ويلې شي؟
- ☑ زده کوونکي د خپلو زده کړو څخه د خوښۍ احساس کوي؟
- ☑ آیا دوی وکولی شول چې په ورکړل شوي متن کې عام نومونه پيدا کړي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي د پنځه عام نومونه له ياده په خپلو کتابچو کې وليکي او په جملو کې دې وکاروي.

شپږ د پرشم لوست لمريز نظام

موخه: د متن لوستل، ليکل د لمريز نظام په اړه معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

۱. ویلی شی چې لمريز نظام یعنی څه؟
۲. آیا پوهیږئ چې زموږ په لمريز نظام کې څو سیارې موجودې دي؟

کله چې موږ آسمان ته گورو، د ورځې لمر او د شپې په کې سپوږمۍ او ستوري وینو. د لمر په وجه ورځ رڼا وي، آسمان د شپې له خوا په ستورو او سپوږمۍ ښکلی ښکاري.

په لمريز نظام کې (۹) سیارې موجودې دي چې ټولې د لمر په شاوخوا کې څرخي. یوازې ځمکه په (۳۶۵) ورځو او شپږو ساعتونو کې چې یو کال دی یو ځل له ځمکې څخه راڅرخي.

دا ستوري وینو او د ورځې له خوا موږ ستوري وینو او د ځکه د لمر رڼا ډېره زیاته وي. لمريز نظام د خدای تعالیٰ (جل جلاله) د قدرتونو یوه روښانه نښه ده.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په لور آواز ولولئ.
د لمریز نظام په اړه د زده کونکو د پوهې او سويبي په پام کې نیولو سره معلومات ورکړئ.

د زده کونکو فعالیتونه:

۱. لغتونه او معناگانې

الف: وجه سبب

ب: سیاره هغه ستوري چې د لمر په شاوخوا څرخېږي او خپله رڼا نه لري.

ج: نښه علامه

د: نظام جوړښت او ترتیب

۲. د لاندې جملو تشخایونه په ورکړل شرو مناسبو ربطي تړوسو ډک او په خپلو کتابچو کې ولیکي.

- آسمان _____ شپې له خوا په ستورو او سپوږمۍ ښکلی ښکاري.

- (په، د، له، چې)

- په شمسی نظام _____ نهه سیارې موجودې دي.

- (کې، د، څخه، له)

- سیارې خپله رڼا د لمر _____ اخلي.

- (چې، کې، څخه، په)

- کله چې مهرب آسمان _____ د شپې گورو، ډېر ستوري وینو.

- (چې، کې، په، ته)

- ځمکه په ۳۶۵ ورځو، او شپږو ساعتونو کې یو ځل د لمر په _____ را څرخي.

- (شا، خوا، شاوخوا)

ارزونه:

آیا زده کونکي متن سم لوستلی شي؟

د لمریز نظام په هکله خبرې کولی شي؟

آیا زده کونکي د پوهې او معلوماتو لاس ته راوړلو څخه د خوښۍ احساس کوي؟

کورنۍ دنده:

زده کونکي دې په خپلو کتابچو کې د لمریز نظام په هکله څو کرښې مقاله ولیکي.

اووه د پر ششم لوست ابن سینا

موضوعه: د متن لوستل، لیکل، او د ابن سینا په هکله معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

۱۱۱ ابن سینا څوک و؟

۱۱۲ څه فکر کوئ چې دغه عالم په کومو، علومو کې پوره لاس درلود؟

ابن سینا د نړۍ مشهور عالم او د بخارا په ښار کې زېږېدلی و.

نوموړی لاد شلو کلونه و چې د خپل وخت د یوه پوه شخص په نوم یادېده.

ابن سینا سربېره پردې په شاعری، کې هم مشهور و. ابن سینا د طب په هکله

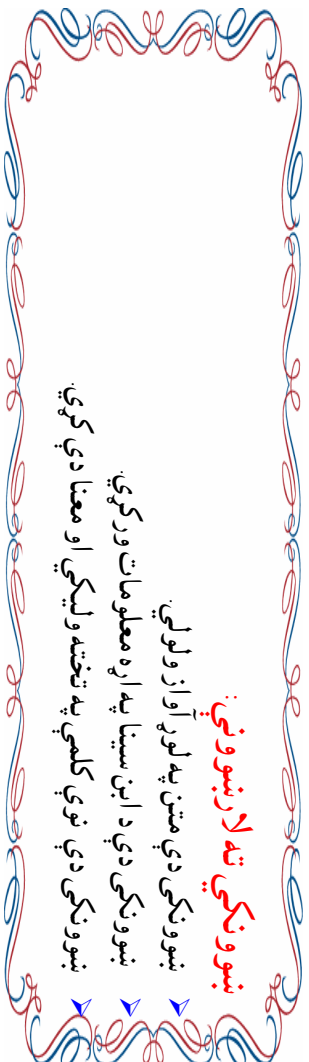
شپاړس کتابونه لیکلي دي. خورا مشهور کتاب یې د (القانون فی الطب) په نوم

یادېږي. له دې کتاب څخه تر شپږو سوو کلونو زیات د درسي کتاب په توګه ګټه

اخیستل کېده. او س هم په ځینو ځایونو کې له نوموړي کتاب څخه ګټه اخیستل

کېږي. د اکتاب د عصري طب بنسټ جوړوي.

ابن سینا د فلسفې او عقایدو په هکله (۶۸) کتابونه لیکلي دي. همدارول یوولس کتابونه یې د نجوم او ساینس په برخه او څلور کتابونه یې د شعر او شاعری، په اړه لیکلي دي. دنړۍ او سنی طبابت دهغه له معلو ماتو څخه منځ ته راغلی او د نړۍ ټول خلک د ابن سینا خدمتونو ته په درنه سترګه ګوري.

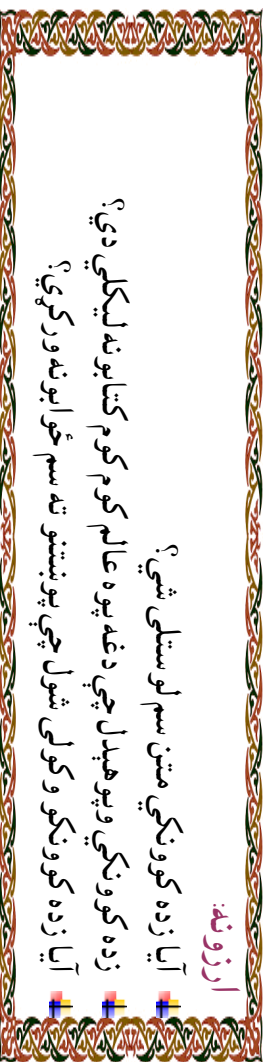

ښوونکي ته لارښوونې:

- ▶ ښوونکي دې متن په لور اوواز ولولي.
- ▶ ښوونکي دې د ابن سینا په اړه معلومات ورکړي.
- ▶ ښوونکي دې نوي کلمې په تخته وليکي او معنا يې کړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. زده کوونکي دې متن د یو بل په مرسته په چوپټیا سره ولولي.
خو تنه زده کوونکي دې د ابن سینا په اړه څه چې یې له متن څخه زده کړل
معلومات وړاندي کړي.
۲. لاندې لغتونه معنا شوي دي تاسې له هرې کلمې ځنې جملې جوړې کړئ.
(د شهرت خاوند) مشهور _____
(درملنه) طبابت _____
(علاوه) سربره _____
(دستور و علم) نجوم _____
(د زمانې سره سم) عصري _____
(اساس) بنسټی _____
۳. دلاندې یو بنسټو له پاره په شفا هی توگه سم څو ابونه ورکړئ.
▶ ابن سینا په کوم ښار کې زیږیدلی و؟
▶ ابن سینا په کومو علومو کې پوره لاس درلوده؟
▶ ابن سینا څو کتابونه لیکلي دي؟

ارزونه:

- ▶ آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- ▶ زده کوونکي وپوهېدل چې دغه یوه عالم کوم کوم کتابونه لیکلي دي؟
- ▶ آیا زده کوونکو وکولی شول چې یو بنسټو ته سم څو ابونه ورکړي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د ابن سینا په اړه یوه لنډه مقاله وليکي.

اته د پر شتم لوست د ونې رېښې

موخه: د متن لوستل، ليکل او د ونې رېښو په هکله
معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- ❑ تاسو د ونې رېښې ليدلې دي؟
- ❑ د ونو هغه برخه چې د خاورو لاندې ده څه نومېږي؟
- ❑ ستاسو په نظر د ونو رېښې څه دنده لري؟

کله چې تاسو ونې ته گورئ نو يوازې پايې، خانگي او تنه يې ستاسو په نظر راځي. خو د ونو هغه برخه چې تر ځمکې لاندې ده او د رېښو په نوم يادېږي تاسو يې نه وينئ.

رېښې هم د څانگو په شان لويې او کوچنۍ دي. تر ځمکې لاندې وي او په سترگو نه ليدل کېږي د ځينو ونو رېښې دهغو ونو د څانگو په اندازه په ځمکه کې غځېدلې دي.

ځينې رېښې په ځمکه کې ژورې تللي وي او ځينې د ځمکې سطحې ته نژدې وي. د رېښو يوه دنده داده چې ونه په خپل ځای ټينگه ساتي. که ونه رېښې ونه لري نو تېز باد يې رانسکوروي.

تاسو به ليدلې وي چې زياتې ونې د زياتو تېزو بادونو سره ټينگې ولاړې وي. چې دا ټينگوالی يې د زياتو او کلکو رېښو د شته والي له امله دي. تاسو ته څرگنده ده چې ونې اوبو او خواړو ته اړتيا لري. ونې د رېښو په وسيله له ځمکې څخه اوبه او خواړه جذبوي. د رېښو په پای کې د وېښتو په شان کوچنۍ رېښې موجودې دي. همدا کوچنۍ رېښې اوبه او خواړه جذبوي. بيا يې پايو او څانگو ته لېږدوي په کار داده چې مورخ ونو ته په مناسب وخت سره اوبه ورکړو او د شاوخوا خاورو يې نرمه وساتو.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن ولوله!

د ونو د ريښو په هکله معلومات ورکړه!

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې لوست په لور او زولو لري او څو نور زده کوونکي دې د ونې د ريښو په اړه خپل معلومات نورو ته وړاندې کړي.

۲. دلاندې کلمو متضادې کلمې له چوکاټ څخه وټاکئ او د کلمو تر څنګ يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

لاندي_____

نږدې_____

ټينګه_____

تېز_____

سست، پيل، پاس، ورو، لري

۳. لاندي نيمگړې جملې په خپلو کتابچو کې بشپړې کړئ!

ريښې هم د څانگو په شان لويې او _____ وي.

د ځينو ونو ريښې د هغونو د څانگو په اندازه په ځمکه کې _____ وي.

د ريښو يوه دنده داده چې ونه په خپل ځای _____ ساتي.

۴. زده کوونکي دې يو بل ته د لوست له مخې املا ووايي.

ارزونه:

زده کوونکي د لوست متن لوستلی شي؟

زده کوونکي په دې پوه شول چې د ونو ريښې څه دنده لري؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د ونې دجوړښت په هکله څو کرښې وليکي.

نهه د پرشم لو ست چا پيريال (محيط)

موخه: د متن لوستل، ليکل، د چا پيريال پيژندنه، د چا پيريال د ارزښت او گټو په هکله معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

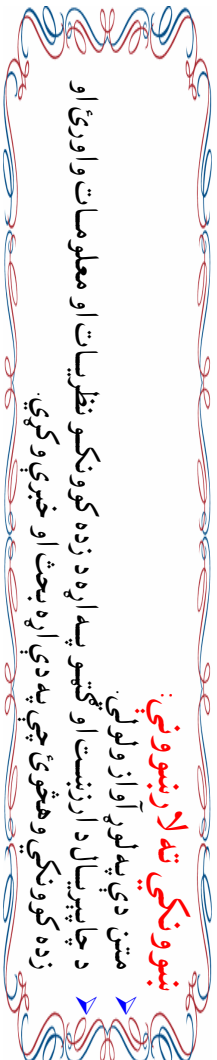
۱۱ ویلی شی چې زموږ چا پيريال له څه شی څخه جوړ شوی دی؟
۱۲ په هغه ځای کې چې موږ ژوند کوو د څه شی په نوم يادېږي؟

هر هغه څه چې زموږ په شاو خوا کې دي، زموږ چا پيريال يا محيط دی. زموږ کور، کلی، ښوونځي، سرکونه، د لوبو ځای، خلک، هغه ښار او کلي چې موږ پکې اوسېږو، او هغه هوا چې موږ يې تنفس کوو دا ټول زموږ د چا پيريال يوه برخه ده. ځمکه د ټولو ژويو او الوتونکو مرغانو له پاره چا پيريال ياد ژوند محيط دی. زموږ چا پيريال پر موږ ډېره اغېزه لري.

موږ د روښنايي او تودوخې سر بېره په زرگونو نورو شیانو ته اړتيا لرو. د نړۍ د وگړيو شمېر ورځ په ورځ په زياتېدو دی. ډېر هغه څه چې موږ يې کاروو، د چا پيريال د ککړتيا سبب کېږي. چې دا ککړتيا بيا ډېرې ناروغۍ رامنځ ته کوي. د ټولو خلکو دنده ده چې بايد خپل چا پيريال پاک او سوتره وساتي. هغه مواد چې زموږ د

چا پيريال د ککړتيا سبب گرځي په دوه ډوله دي:
يو هغه چې په ځمکه کې تجزيه کېږي او چې د خاورې سره يو ځای شي ځمکه د کښت له پاره قوي کوي. دوهم ډول هغه فضله مواد دي چې د تجزيه کېدلو وړ نه وي لکه پلاستيک او داسې نور. که چېرې پلاستيک په ځمکه کې وي هغه په خپلو اجزاو نه تجزيه کېږي که څاروي يې و خوري ناروغه کېږي او حتی د مړينې سبب يې گرځي.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن دي په لور، آواز ولولئ.
د چاپیریال د ارزښت او ګټو په اړه د زده کوونکو نظریات او معلومات واورئ او زده کوونکي و هڅوئ چې په دې اړه بحث او خبرې وکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن یو د بل په مرسته ولولئ!
۲. خوښه زده کوونکي دي د چاپیریال په اړه خبرې وکړي.
۳. د لاندې کلمو هم معنې لیکئ چې کله پیدا او د کلمو څنګ ته یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.
چاپیریال _____
ژوبیو _____
ارټیا _____
نړۍ _____
وګریو _____
زبان _____ مواد _____

ضرورت،	حیواناتو،	شاوخوا،	دینیا،
ضرر	توکي،	خلکو،	

۴. پوښتنې:

- الف: چاپیریال څه ته وايي؟
ج: بېکاره یا فضله مواد باید څه کړو؟
د: د چاپیریال ساتنه د چا دنده ده؟
- د لاندې جملو تش ځایونه د لېنډیو په مناسبو او سمو کلمو سره په خپلو کتابچو کې بشپړې کړئ.
الف: هر هغه څه چې ستاسو شاوخوا کې دي ستاسو چاپیریال _____ (و، کړ، دی)
ب: ستاسو چاپیریال پرتاسو ډبرې اغېزې _____
(لري، کړی، درلود)
ج: که څاروي پلاستیک _____ هغوی ته ډبره زیان رسوي.
(وځوري، ځوري، وځور)

د: د محیط ساتنه د ټولو خلکو دنده _____ (دی، ده، وي،)

ارزونه:

آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
د ژوند چاپیریال په هکله یې معلومات ترلاسه کړ؟
زده کوونکي د ژوند چاپیریال په اړه خبرې کولی شي؟

کورنۍ دنده:

هر هغه څه چې ستاسو په چاپیریال کې موجود دي نومونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او بیا یې په جملو کې وکاروئ.

خلو پښتم لوست مفرد نوم

مورخه: د متن لوستل، ليکل، د مفرد نوم په معنا او مفهوم پوهېدل او په جملو کې يې کارول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

۱. ويلی شئ چې د مفرد نوم څه ډول نوم ته وايي؟
۲. آیا د مفرد نوم بېلگې ويلی شئ؟

مفرد نوم: هغه دی چې په يوه ځانگړي شخص، حيوان او شي باندې د لالت وکړي لکه: ښوونکی، ترکان، قلم، مشوانی، پياله او داسې نور.

لاندې جملو ته پام وکړئ او ويي لولئ.

۱. ښوونکي په لوست پيل وکړ.
۲. د جمال پلار ترکان دی.
۳. دغه قلم شين رنگ لري.
۴. د دې مشوانی رنگ تور دی.
۵. دغه پياله ښکلې ده.
۶. هغه چرک سپين رنگ لري.
۷. د اجمل اکا يو آس لري.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې متن ولولي. بيا دې د مفرد نوم په اړه لنډ معلومات ورکړي.
ښوونکي دې نومونه د تختې پرمخ وليکي او له زده کوونکو څخه دې
وغواړي چې مفرد نومونه په گوته کړي.

د زده کوونکو فعالیت:

۱. زده کوونکي دې متن ولولي.
۲. زده کوونکي دې لاندي جملې ولولي او يو بل سره دې مفرد نومونه په گوته
کړي او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.
محمد گل د پنځم ټولگي زده کوونکی دی.
محمد گل هر سهار وختي له خوبه پاڅيږي لومړی لمونځ کوي ترچای څښلو
وروسته بيا ښوونځي ته ځي.
۳. لاندي شعر ولولئ! په خپلو کتابچو کې يې وليکئ! مفرد نومونه يې په گوته کړئ
او بيا يې په څپو واورئ.
ای دهقاننه وخت د کار او ستا دزيار دی

خپل وطن په هر راز بورتو ښايسته کوره

۴. لاندي نيمگړي جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ او بيا يې په مفردو کلمو سره بشپړي کړئ.
_____ زده کوونکو ته درس ورکوي.
_____ د تنگهار په ښار کې دي.
۵. څو جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ چې مفرد نوم په کې وکارول شي.

ارزونه:

زده کوونکي متن لوستلی شي؟

زده کوونکو وکولای شي چې په ورکړل شوي جملو کې د مفرد نوم پيدا کړي؟

آيا زده کوونکي په شعر کې د مفرد نومونه پيدا او هره کلمه يې په څپو واورله؟

کورني دنده:

ښيپن مفرد نومونه په خپلو کتابچو کې وليکئ او بيا يې په جملو کې وکاروئ.

يو خلو پښتم لوست کولالې

موخه د متن لوستل، ليکل، دکولالې په هکله معلومات وړکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- ❑ ويلې شې چې کولال څوک دی؟
- ❑ آیا ستاسو په کليو او سيمو کې کولال شته؟
- ❑ له کولالې پرته دڅو نورو کسبونو نومونه واخلي؟

يوه ورځ ښوونکي له خپلو زده کوونکو څخه پوښتنه وکړه. هغه څوک چې له خټو څخه مور ته شیان جوړوي څه نو ميري؟
اجمل لاس پورته کړ او ويلي ويل: کولال نو ميري.

ښوونکي بيا پوښتنه وکړه: چې کولال زمونږ له پاره کوم شیان جوړوي؟

ميرويس وويل: کولال له خټو څخه منگي، کوزې، کاسې، گلدانې، متونه، کنډولې، تتور، او نور شیان جوړوي.
شيرشاه پوښتنه وکړه: آیا مور هم کولې شو چې له خټو څخه داسې ښکلې شیان جوړ کړو؟ ښوونکي وويل: هو! خودا کار جلا پوهه او تجربه غواړي.
ريډی وويل: که مور د کولال کار

وگورو، نوبنایي چي ځيني شيان ور څڅه زده کړو.

ښوونکي وويل: ډېر ښه سبابه د کولال د کار ځای ته ورشو سهار چي زده کوونکي ټولگي ته راغلل، ښوونکي وويل: د مخه تردي چي د کولال ځای ته لاړ شو، مونږ بايد کومي خبري او لارښوونې په پام کي ونيسو؟ اسد وويل: مونږ بايد د لاري په يوه غاړه ولاړ شو.

ختک وويل: د دي له پاره چي په کولالی کي څه شی مات نه کړو نو په کار داده چي لوبښو ته به لاس نه ورو ورو.

ښوونکي وويل: ډېري ښي لارښوونې مو وکړي که چيري مونږ له دي خبرو سره سم چلند وکړو، له دي کتنې څخه به ډېر خوند واخلو او معلومات به ترلاسه کړو. زده کوونکي د خپل ښوونکي سره يو ځای د لاري په څنډه د کولال د دوکان په لور روان شول کله چي کولالي ته ورسېدل ښوونکي وويل وگورئ دلته د کولالی د ماتو لوبښو څومره کودې پراته دي.

د کولال د کور په مخکي د کولال زامنو او لوبو کار کاوه، ځينو خټه په لرگيو وهله او ځينو خاوره چاټوله. ښوونکي او زده کوونکو د کولال ماما سره روغېر وکړ سمندر تري پوښتنه وکړه: کولال ماما: دا خاوره ولي په لرگيو وهی؟

کولال وويل: د دي له پاره چي خاوره ښه پخه شي. اجمل پوښتنه وکړه ولي دوی خاورې چاټوي؟ کولال وويل: ځکه چي وېي تيري ځني جلا او بېلي شي. جمال پوښتنه وکړه کولال ماما، دا خاوره له کوم ځای څخه راوړئ؟

کولال وويل: له غره څخه يي راوړو. دا خاوره په هر ځای کي نه پيدا کېږي ځکه د خاورينو لوبښو د جوړولو له پاره متينه او پخه خټه په کار وي. زرغون وويل: خټه څنگه جوړوئ؟ کولال وويل: کله چي خاوره له وړو ډبرو څخه په چاټولو جلا شي

بیا اوبه پکي اچوو چي ښه لنده شي. کله چي خټه ښه پخه شوه نو بیا يې خرڅ ته راوړو.

بريالي وويل: کولال ماما! لاس دي ولي دومره ژر ژپه اوبو لندوي؟

کولال وويل: د دي له پاره لاس په اوبو لندوم چي خټه مې په لاس پوري ونه نښلي .
توريالي وويل: کولال ماما! د لوبني منځ ته ولي دومره په کراره لاس ورته باسي؟

کولال ځواب ورکړ: د دي له پاره چي د لوبني منځ هم سم جوړ شي، نو په کراره لاس وروړم.
ريدي وويل: وگورئ، څه ښه نقش يې پري کښلی او څومره ښکلې لوبنې

ځني جوړ شو. سورگل پوښتنه وکړه: کولال ماما دا منگي څو ورځي لمر ته بردي؟
کولال وويل څلور يا پنځه ورځي چي ښه وچ شي ترڅو په داش کي مات نشي. بیا يې په داش کي ږدو چي پاڅه شي. راځئ، چي داش او بتي هم دروښيم. بتي دوه پوره لري.

لومړی لوبني په کراره د بتي په پاسني پور کي ږدو او بیا په لاندېني پور کي اور بلو و څو شېبې وروسته لوبني په پاسني پور کي پخپري، کله چي بتي سره شي بیا لوبني ځني راباسو.

ښوونکي ته لارښوونې:

- ښوونکي دې متن ولولي.
- د کولاي په اړه دې معلومات ورکړي.
- نوي کلمې دې د تختې په مخ وليکي او معنا دې کړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. زده کوونکي دې متن په چوپټيا سره ولولي.
۲. لاندي کلمې په خپلو کتابچو کې وليکئ بيا د مفردو نومونو لاندي کرښه وکارئ.
ښوونکي ، ميرويس ، اجمل ، کولاي ، شير ، ايمل ،
سهار ، اسد ، خټک ، سمندر ، جمال ، توريالی ، ريدي.

۳. لاندي معنا شوي لغتونه په جملو کې وکاروئ او بيا يې په کتابچو کې وليکئ.

د اش	بټۍ
ظروف ، له خټو څخه جوړ شوي شيان	لوبښي
منزل	پوږ
شين	زرغون

۴. زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې له متن څخه د ضمير کلمې پيدا او وليکي.

ارزونه:

- زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟
- آيا زده کوونکو کولال او د هغه د دندې په هکله پوهه او معلومات پيدا کول؟
- د کولاي په اړه معلومات ورکولی شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د کولاي د کسب په اړه څو کرښي مقاله وليکي.

دوه څلو پښتم لوست نيوتن

موصف: د متن لوستل، ليکل د نيوتن پېژندنه او د ځمکې د جاذبې قوې په اړه معلومات ورکول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

- ❖ د نيوتن نوم به مو اورېدلی وي هغه څوک او کوم خدمت يې کړی دی؟
- ❖ ويلی شئ چې د جاذبې قوه څه ده او ايي؟

نيوتن يو ساينس پوه و چې تقريباً (۳۰۰) کاله د مخه يې په انگلستان کې ژوند کاوه. وايي چې يوه ورځ نيوتن د مڼې تړيوې ونې لاندې ناست و. يوه مڼه له ونې څخه ولوېده او د نيوتن په سر ولگېده. نيوتن د مڼې له رالوېدو څخه په دې فکر کې شو چې هر شى ولې ځمکې ته رالوېږي؟ له دې پرې څېړنې وروسته هغه په دې پوه شو چې د ځمکې د جاذبې قوه پر شيانو باندې اغېزه کوي او هغه د ځمکې ځوانه را کارې.

آيا تاسو پوهېږئ چې مڼې ولې له ونې څخه رالوېږي؟ يا يو توپ د مېز له سر څخه ولې ښکته پر ځمکه رالوېږي؟

ځواب يې دا دی چې ځمکه يوه قوه لري چې هر شى د ځان ځوانه را کارې. او دې ته د ځمکې جاذبه قوه وايي. د ځمکې جاذبه قوه هغه د ځمکې د مرکز ځوانه را کش کوي. هر څومره چې يو شى د ځمکې سطحې ته نژدې وي د ځمکې د جاذبې د قوې په سبب وزن پيدا کوي.

هر څومره چې موږ له ځمکې څخه لېرې شو د ځمکې د جاذبې اغېزه کمېږي. بايد ووايو چې د جاذبې قوه په هر شى باندې که لوی وي او که واړه ، اغېزه لري. نيوتن هغه عالم او پوه و چې د ساينس د علم په ساحه کې يې د ځمکې د جاذبې قانون کشف کړ.

ښوونکي ته لارښوونې:

متن دې ولولې.

د جاذبې قوې په اړه چې ښوونښځه کشف کړه معلومات ورکړه!

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن یو له بل سره ولولئ!
۲. د جاذبې قوې په اړه په خپلو گروهونو کې خبرې وکړئ!
او معناګانې
۳. لغتونه
الف: جاذبه
ب: اغیزه
ج: نیغ
د: کشف

د یوه نوي شې پیداکول

مستقیم

تاثیر

کشش

د: کشف

۴. د لاندې جملو تشخایونه په مناسبو کلمو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

الف: نیوتن د ځمکې د جاذبې قانون _____ کړ.

ب: نیوتن یو _____ و.

ج: ځمکه هر شې د ځان لوري ته را کارې ځکه چې ځمکه د جاذبې قوه _____.

۵. لاندې پوښتنو ته سم ځوابونه وټاکئ.

- د ځمکې د جاذبې قوه هر شې کومې خواته را کش کوي؟
الف: د ځمکې د مرکز خواته.
ب: د ځمکې د سطحې خواته.
ج: د شمال خواته.
د: د جنوب خواته.
- کوم شې د جاذبې قوه لري؟
الف: یواځې ځمکه.
ب: یواځې سپوږمۍ.
ج: هر شې.
د: هېڅ شې.

ارزونه:

زده کوونکي متن لوستلی شې؟

د نیوتن په اړه یې پوهه یا معلومات تر لاسه کړل؟

زده کوونکي په دې هکله خبرې کولې چې هر شې ولې د ځمکې خواته لویږي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې کلمې په خپلو کتابچو کې په جملو کې وکاروي.

کشف

ځمکه،

نیوتن،

د جاذبې قوه،

دري څلو پښتم لوست

د جمع نوم

مورخه: د متن لوستل، ليکل د جمع نوم پېژندل او په جملو کې يې کارول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

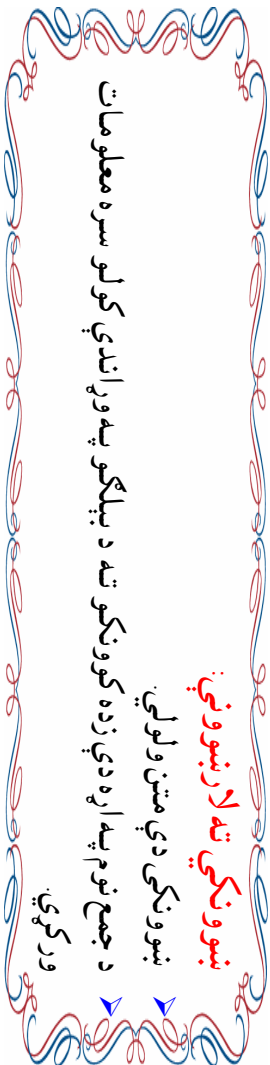
د جمع نوم څه ډول کلمه ده؟

کولی شئ چې د جمع څو نومونه ووايئ؟

د جمع نوم: هغه نوم دی چې له يوه څخه پر زياتو اشخاصو، څارويو او شيانو دلالت وکړي. لکه بنسرونکي، نجونې، هلاکان، ونې، پسونه، خوندي، ورونه، کتابونه، گېلا سونه او داسې نور.

په پښتو ژبه کې که وغواړو چې د ځينو مفردو نومونو په پای کې دغه (ونه، آن، يان، گانې (ه) اوږده، (ي) څرگنده، (ي) وروستاري راوړو په جمعو کلمو باندې بدلېږي.

لکه: مفرد	جمع
مېر	مېرونه
مېړی	مېړي
دوږي	دوږيان
هلاک	هلاکان
بزگر	بزگران
کارگر	کارگران
بیزو	بیزوگان
خور	خویندي
سړی	سړي

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې متن ولولي.

د جمع نوم په اړه دې زده کوونکو ته د بېلګو په وړاندې کولو سره معلومات ورکړي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

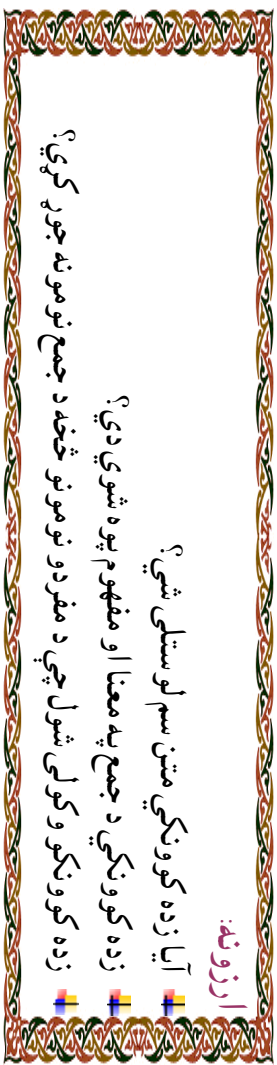
۱. زده کوونکي دې متن ولولي.
۲. له هر ګروپ څخه دې یو تن د ټولګي مخې ته راشي او دا کلمې (ګېلاسونه، ونې، هلاکان، ورونه،) پرتخته باندې وليکي نور ټولګیوال دې همدغه د جمع کلمې په جملو کې وکاروي.

۳. د جمع د نوم تعریف په لاندې جملو کې په نښه کړئ!

الف: جمع هغه کلمه ده چې پر یوه شي باندې دلالت کوي.

ب: جمع هغه کلمه ده چې له یوه شي څخه پر زیاتو شیانو دلالت کوي.

۴. دلاندې مفردو کلمو څخه د جمع نومونه جوړ کړئ او په خپلو کتابچو کې یې وليکئ.
ونه، پیغله، تجلی، هلاک، غر، سیند، باغ، پسه مېړه، آس، بوټ، مرغه، مور، پلار، اکا، نیکه

ارزونه:

آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟

زده کوونکي د جمع په معنا او مفهوم پوه شوي دي؟

زده کوونکو وکولی شول چې د مفردو نومونو څخه د جمع نومونه جوړ کړي؟

کورنۍ دنده:

لاندې جملې ولولئ! جمع نومونه یې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

افغانستان د پير غرونه لري.

زمونږ په هيواد کې د منو باغرونه ډېر دي.

ټول افغانان سره ورونه دي.

کوچیان په اوږې کې سرو سیمو ته کلهې کوي.

څلور څلورينيم لوست شېدې پلورونکې

موخه: د متن لوستل، ليکل، ارزښه کولکې په دې پوه شي چې په شېدو کې او به گډول لويه گناه ده او بايد ترې ډډه وشي.

هڅو ونکې پوښتنې:

ستا سو په نظر د شېدو په پلورلو کې د اوبو گډول ښه عمل دی؟
څه فکر کوئ چې د دې کيسې پايله به څه وي؟

وايي چې يوه سسري څو مېرې او وزې درلودې چې ډېره ښه ساتنه به يې کوله. سهار او ماښام به يې له دې څارويو څخه ډېرې شېدې اخيستلې. چې کله به يې شېدې بازار ته د خرڅولو له پاره يوړې نو يوه اندازه اوبه به يې په کې ورگډې کړې چې شېدې زياتې شي او ډېرې پيسې پرې لاس ته راوړي. وزواو مېرو به بچي زېږول او هرکال به يې شمېر زياتېده.

څه موده وروسته د وزواو مېرو يوه لويه رمه جوړه شوه. څومره چې شېدې زياتېدې هومره به يې پکې زياتې اوبه اچولې او ډېرې پيسې به يې لاس ته راوړې. کليوال چې دده په ټگۍ يوه شول نو ښېراوې به يې ورته کولې. يوه ورځ د مني په موسم کې ډېر سخت باران واورېده او لوی سيلاب روان شو، څو تنډرونه هم ولوېدل سيلاب نور هم زور واخيست. د دغه سسري مېرې او وزې چې په نږدې خوړکې په څر بوختې وې، نيمايي يې سيلاب په يوه څپه کې

واخيستتي او ويوري، خلکو به ويل: دغه سړي چې په شيدو کې څو مړه او به اچولې وې هغه ورته سېلاب شو او د ده نيمه رمه يې يوره.

ښوونکي ته لارښوونې:

ښوونکي دې نورې لوست لور او از ولولي او بيا دې په مطلب خبرې وکړي.
ښوونکي دې له څو زده کوونکو څخه وغواړي چې په وار سره د کيسې په موخه خبرې وکړي.

د زده کوونکو فعاليتونه:

۱. متن په مناسب آواز ولولئ!
۲. زده کوونکي دې له متن څخه يو بل ته د څو جملو املا ووايي او خپلې تيروتنې دې اصلاح کړي.
۳. پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. سړي ولې په شيدو کې او به اچولې؟
۲. د دې لوست اصلي مطلب څه شی دی؟
۳. موږ بايد په پلورلو کې څه شی په پام کې ونيسو؟
۴. له لاندې مفردو کلمو څخه په خپلو کتابچو کې د جمع کلمې جوړې کړئ.
وزه ، موسم ، تندر ، مېړه ، باران ، خوږ ، کلی ، سېلاب

ارزونه:

۱. آیا زده کوونکي متن لوستلی شي؟
۲. د کيسې په موخه يوه سوال؟
۳. زده کوونکي په شفاهي توگه پوښتنو ته ځوابونه ويلی شي؟
۴. آیا زده کوونکي يوه سوال چې په هر کار کې تگي ښه کار نه دی او بايد ترې ډډه وکړو؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې پوښتنې موخه په څو کرښو کې وليکي.
(د دغه سړي نيمایي مېړی او وزې ولې سېلاب يوري؟)

پنځه څلور پښتم لوست

صفت

موخه: د متن لوستل، ليکل د صفت په معنا پورهېدل او په جملو کې د صفت کارول دي.

هڅو ونکې پوښتنې:

ستا سې په فکر صفت څه ډول کلمې ته وايي؟

کولې شې چې داسې جملې ووايي چې د صفت کلمه پکې استعمال شي؟

صفت: هغه کلمه ده چې د نوم څرنگوالی څرگندوي.

لکه: ښه، ښکلې، ډېر، هوبښيار، سپين، تور، او داسې نور.

لاندي جملې ولولئ او هغو کلمو ته څير شې چې کرښه ورلاندي اېستل شوي ده.

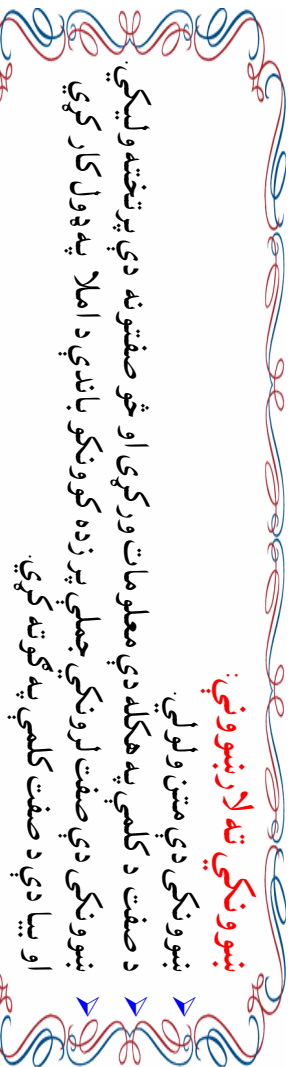
۱. تکه زده کوونکي تل سبق وايي.

۲. هوبښيار زده کوونکي د مفاهمي په وخت کې د يو بل خبرو ته غوږ نيسي.

۳. زموږ ښوونکي له موږ سره په درسونو کې ډېره مرسته کوي.

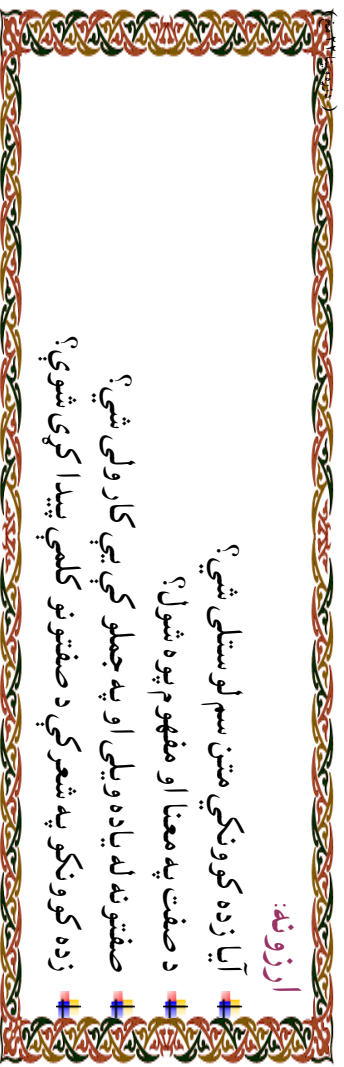
۴. د پاکو اوبو څښل بدن ته گټه لري.

په پورتنیو جملو کې (تکه، هوبښيار، ډېره، پاکو) د صفت کلمې دي.

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن په چوپټیا سره ولولئ!
 - د پخو مېوو خورل بدن ته ګټه لري.
 - زیار کښن بزګر له خپلې ځمکې څخه زیات حاصل اخلي.
 - سپینه کوتره د سولې نښه ده.
 - د کندز خټکي ډېر خواږه دي.
۲. لاندې جملې په خپلو کتابچو کې وليکئ او بیا یې د صفت تر کلمې لاندې کرښه وکارئ.
 - ۱. د پخو مېوو خورل بدن ته ګټه لري.
 - ۲. زیار کښن بزګر له خپلې ځمکې څخه زیات حاصل اخلي.
 - ۳. سپینه کوتره د سولې نښه ده.
 - ۴. د کندز خټکي ډېر خواږه دي.
۳. لاندې شعر تر لوستلو وروسته په خپلو کتابچو کې وليکئ او بیا یې د صفت کلمې په نښه او بیا لیکئ.
 - ۱. ښکلې باغ تازه چمن و د گلانو
 - ۲. شین سحر او شور و شرو د مرغانو
 - ۳. په سل قسمه آوزونه ښي نغمې وي
 - ۴. هر طرف ته د بلبلو ترانې وي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې د صفت کلمې په جملو کې وکاروي.
(سپین، هورښیار، یوه، ښه، بد، شین، لوی، رڼا، تیاره)

شپږ څلو پښتم لوست مزار (شريف) او بلخ

موخه: د متن لوستل، ليكل د مزار شريف او بلخ په هکله معلومات ورکول دي.

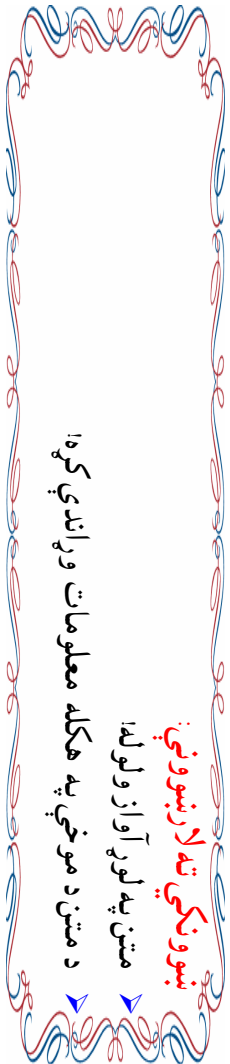
هڅو ونکې پوښتنې:

آيا تاسو مزار شريف ليدلى دى؟ که مو ليدلى وي خبرې پرې وکړئ؟
ويلی شئ چې بلخ زموږ د هېواد په کوم ولايت کې دى؟

مزار شريف زموږ د گران هېواد افغانستان په شمال کې پروت دى په دې ښار کې د آبي جومات په نامه يو ښکلې جومات شته چې زموږ خلکو او د نړۍ مسلمانانو ته د زيات اهميت لرونکى دى.

مزار شريف ته نژدې د بلخ د لرغوني ښار نښانې ښکاري. د دې ښار تاريخ له ميلاد څخه پينځه سوو کالو مخکې زمانې ته رسېږي.
بلخ په اتمه ميلادي پېړۍ کې د پوهې او فرهنگ يو داسې ستر مرکز و چې د ښارونو د مور (أم البلاد) په نامه يادېده.

دا ښار د چنگيز په تارکونو کې وران شو خو بيا په (۱۵) ميلادي پېړۍ کې له سره ودان شوى. په دې ښار کې ستر د بوالونه موجود وو چې اوږدوالى يې يو ولس زرو مترو ته رسېده. دا هم په همدې وخت کې له سره جوړ شو. په مزار شريف کې خلک په کرنه او مالدارۍ بوخت دي. ځينې خلک يې په لاسي صنايعو لکه دغالى، او بدلو، د تعرونو او بدل او داسې نور وړاندې لگيا دي. د قره قل د پسونو پالنه هم د دې سيمې ځانگړتيا ته شهرت ورکړى.

بم وړانګې ته لارښوونې!

متن په لور آواز ولولئ!

د متن د موخې په هکله معلومات وړاندې کړه!

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن په چوپیتیا سره ولولئ!
۲. لاندې جملې ولولئ، په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ او بیا د صفت ترکلمو لاندې کرښه وکارئ.

- په دې ښار کې د ابی جومات په نامه ښکلې جومات شته.

- زموږ خلکو او د نړۍ مسلمانانو ته د زیات اهمیت لرونکي دی.

- دا جومات د خپلو سپینو کوټرو د سیلونو له امله چې په شاوخوا کې یې الوخې یوه

ځانګړې منظره جوړوي.

۳. لغتونه او معناګانې

زیارت

خاصه

قرن

پېړۍ

۴. د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره په کتابچو کې ډک کړئ.

الف: مزار شریف یو _____ ښار دی.

ب: په دې ښار کې د آبی جومات په نامه یو _____ جومات شته.

ج: د دې ښار تاریخ له میلاد څخه پنځه سوو _____.

۵. پوښتنې:

- دمزار شریف د ښار جومات څه نومېږي؟

- په دې زیارت کې د چا مبارکه مقبره هم شته؟

- بلخ په اتمه میلادي پېړۍ کې په کوم نامه یادېده؟

ارزونه:

آیا زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟

زده کوونکو د مزار شریف او بلخ په هکله پوهه حاصله کړه؟

زده کوونکو په جملو کې د صفت کلمې پیدا کړې شوي؟

آیا پوښتنو ته یې مناسب ځوابونه ورکړل؟

کورنۍ دنده:

په خپلو کتابچو کې د مزار شریف او بلخ په اړه شپږ کرښې ولیکئ.

اووه څلورينيم لوست د نوم او صفت ترمنځ اړيکي

موخه: د متن لوستل، ليکل د نوم او صفت ترمنځ د اړيکو په هکله پوهېدل دي.

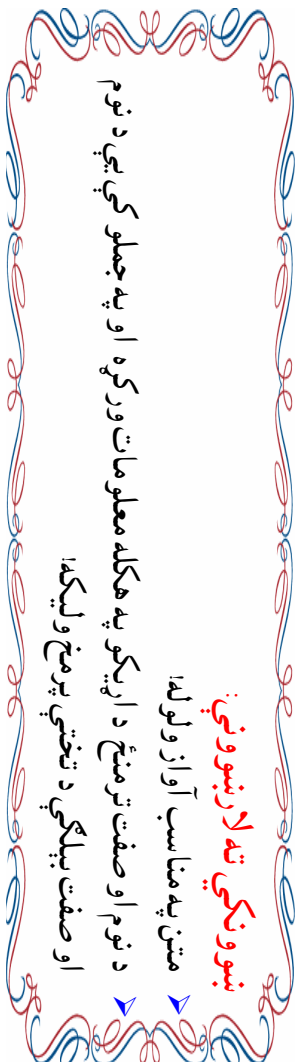
هڅو ونکي پوښتي:

د تاسو په فکر د نوم او صفت ترمنځ اړيکي شته؟
آيا کولی شئ داسې يوه جمله وړايئ چې هم نوم او هم دصفت کلمه ولري؟

۱. لاندې جملې ولولئ او هغو عبارتونو ته ښه څير شئ چې کرښه ترې لاندې اېستل شوي ده.
هوښيار هلاک هېڅکله په ناوړه عمل لاس نه پوري کوي.
 ۲. مهربانه مور تل خپلو ماشومانو ته پاملرنه کوي.
 ۳. روڼ لمر تياره نړۍ روښانه کوي.
 ۴. په لوړې ونې کې ډېرې مرغۍ ناستي دي.
- په پورتنيو جملو کې (هوښيار، ناوړه، مهربانه، روڼ، تياره، او لوړې) ، صفونو ته
دې چې د (هلاک، عمل، مور، لمر، نړۍ، ونې) تر نومونو دمخه راوړل شوي دي.

په پښتو ژبه کې صفت ترنوم (موصوف) څخه دمخه او کله کله وروسته راځي
لکه، احمد شاه بابا، نازو انا، او صفونو د مذکر او مونث مفرد او جمع په
لحاظ د نوم تابع دي.

لکه:	خوږناک،	خوږې منډې،	پوه زده کوونکي
	خوارو ناکونه،	خوږې منډې،	پوهه زده کوونکي

ښوونکي ته لارښوونې:

متن په مناسب آواز ولوله!

د نوم او صفت ترمنځ د اړیکو په هکله معلومات ورکړه او په جملو کې یې د نوم او صفت بېلګې د تختې پر مخ ولیکه!

د زده کوونکو فعالیتونه:

۱. متن دې په چوپښتیا سره ولولئ.

۲. لاندې صفتونه دې لومړی د موصوف یعنی د نوم سره یو ځای ولیکي او بیا دې په جملو کې وکاروي.

(تکره، ښه، پلم، تیره، زده کونکي، چاره، وپښتان، کتاب، لاسونه، کالي، تود، سوري) دلاندې تشو جملو ځایونه د چوکاټ په مناسبو صفتونو او نومونو سره په خپلو کتابچو بشپړې کړئ.

دا انار_____ دی.

دا _____ خوږه ده.

دا کیله _____ خوږه ده.

د _____ انګور خوږه دي.

د _____ پوستکی _____ وي.

خوږ، مښه، خوږه، کندهار،
چارمغز، کلاک

ارزونه:

زده کوونکي متن سم لوستلی شي؟

آیا زده کوونکي په دې پوه شول چې په پښتو ژبه کې صفت د نوم څخه مخکې راځي؟

زده کوونکي کولی شي چې له یاده داسې جملې وړایي چې د نوم او صفت ترمنځ اړیکې پکې وپېښي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې پنځه داسې جملې په خپلو کتابچو کې ولیکي چې د نوم او صفت ترمنځ اړیکې په کې وپېښي.

د پوهني ترانه

پوهنه ده زنگه
کتساب او قلم

پوهنه ده زنگه، وطن ته موښکالا

کتاب او قلم زموږه رهنما

وطن زما بي ځان

ته وينه دافغان

پوهنه ده زنگه، وطن ته موښکالا

کتاب او قلم زموږه رهنما

آباد او سسي آباد

موږه سر ښودلېه تاسا

پوهنه ده زنگه، وطن ته موښکالا

کتاب او قلم زموږه رهنما

ته کور بي هم مې گور

تکه زړه داسکيا

پوهنه ده زنگه، وطن ته موښکالا

کتاب او قلم زموږه رهنما

ته ننک بي دآريکا

خاړپورمه لسه تاسا

پوهنه ده زنگه، وطن ته موښکالا

کتاب او قلم زموږه رهنما

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**